

# HET MODERNE SNELVUREND VELDGESCHUT.

DOOR

C. J. M. COLLETTE,

*Kapitein der Artillerie.*

(*Vervolg van N°. 5, bladz. 341.*)



Wij laten hieronder eenige gegevens volgen betreffende het beschreven materieel, ontleend aan opgaven door de »Société NORDENFELT» verstrekt.

## **Snelvurend veldgeschut van 75 mM. licht.**

### *a. Vuurmond.*

Kaliber . . . . .	75 mM.
Lengte van de ziel met inbegrip van de kamer . . . . .	24 Kal.
» » » » » » » » . . . . .	1800 mM.
Totale lengte van den vuurmond . . . . .	1944 »
Aantal trekken . . . . .	24
Breedte der trekken. . . . .	7 mM.
Diepte » » . . . . .	0,5 »
Trekhelling in het beginpunt. . . . .	2°19'48''
Spoed » » » . . . . .	77,26 Kal.
Trekhelling in het eindpunt . . . . .	6°
Spoed » » » . . . . .	29,89 Kal.
Spoed van den rechlignigen trek (1). . . . .	400 mM.
Lengte van de richtas . . . . .	800 »
Horizontale afstand van de richtas tot de zielas . . . . .	94 »
Verticale afstand van de richtas tot de zielas. . . . .	130 »
Gewicht van het sluitstuk. . . . .	15 KG.
» » den vuurmond met sluitstuk . . . . .	250 »
» » » » » betrekking tot het projectiel. . . . .	50
Broekzwaarte . . . . .	5 KG.

(1) De progressieve trek gaat nabij de monding over in een rechlignigen trek.

## b. Affuit.

Hoogte van de zielas boven den grond — het stuk in batterij —	930 mM.
Hoogte van de zielas boven den grond — het stuk in bataille —	906 »
Horizontale afstand tusschen de as en het steunpunt van den staart. . . . .	1640 »
Druk van den staart op den grond. . . . .	50 KG.
» » » » » » affuithaak . . . . .	30 »
Elevatiehoek. . . . .	—8° tot +20°
Horizontale richthoek aan weerszijden. . . . .	3°
Middellijn van het rad . . . . .	1200 mM.
Breedte van den radband . . . . .	70 »
Gewicht van het rad. . . . .	50 KG.
Spoorbreedte. . . . .	1300 mM.
Lengte van de as. . . . .	1605 »
Oppervlak van het schild . . . . .	1,3 M <sup>2</sup> .
Dikte » » » . . . . .	5 mM.
Gewicht » » » . . . . .	70 KG.
Gewicht der affuit zonder schild en vuurmond. . . . .	400 »
» » » met » » » . . . . .	720 »
» » teruglopende massa . . . . .	340 »
» » » » in % van het totale gewicht	47,35 %
Terugloop van den vuurmond over de affuit. . . . .	300 mM.
Totaal gewicht van den vuurmond en de affuit met de twee kartetskokers, de gereedschappen en de verwisselstukken.	740 KG.

## c. Voorwagen.

Middellijn van het rad. . . . .	1200 mM.
Spoorbreedte . . . . .	1300 »
Aantal munitiekisten . . . . .	8
» patronen in elke kist . . . . .	6
Gewicht van het rad . . . . .	50 KG.
Gewicht van den ledigen voorwagen. . . . .	250 »
» » een ledige munitiekist . . . . .	4,12 »
» » » kist met 6 patronen . . . . .	37 »
» » » 8 gevulde munitiekisten . . . . .	296 »
» » » de geheele hoeveelheid munitie. . . . .	263,04 »
Totaal gewicht van den voorwagen met 48 patronen, de gereedschappen en de verwisselstukken. . . . .	575 »

## b. Affuit.

Hoogte van de zielas boven den grond — het stuk in batterij —	930 mM.
Hoogte van de zielas boven den grond — het stuk in bataille —	906 »
Horizontale afstand tusschen de as en het steunpunt van den staart. . . . .	1640 »
Druk van den staart op den grond. . . . .	50 KG.
» » » » » » affuithaak . . . . .	30 »
Elevatiehoek. . . . .	—8° tot +20°
Horizontale richthoek aan weerszijden. . . . .	3°
Middellijn van het rad . . . . .	1200 mM.
Breedte van den radband . . . . .	70 »
Gewicht van het rad. . . . .	50 KG.
Spoorbreedte. . . . .	1300 mM.
Lengte van de as. . . . .	1605 »
Oppervlak van het schild . . . . .	1,3 M <sup>2</sup> .
Dikte » » » . . . . .	5 mM.
Gewicht » » » . . . . .	70 KG.
Gewicht der affuit zonder schild en vuurmond. . . . .	400 »
» » » met » » » . . . . .	720 »
» » teruglopende massa . . . . .	340 »
» » » » in % van het totale gewicht	47,35 %
Terugloop van den vuurmond over de affuit. . . . .	300 mM.
Totaal gewicht van den vuurmond en de affuit met de twee kartetskokers, de gereedschappen en de verwisselstukken.	740 KG.

## c. Voorwagen.

Middellijn van het rad. . . . .	1200 mM.
Spoorbreedte . . . . .	1300 »
Aantal munitiekisten . . . . .	8
» patronen in elke kist . . . . .	6
Gewicht van het rad . . . . .	50 KG.
Gewicht van den ledigen voorwagen. . . . .	250 »
» » een ledige munitiekist . . . . .	4,12 »
» » » kist met 6 patronen . . . . .	37 »
» » » 8 gevulde munitiekisten . . . . .	296 »
» » » de geheele hoeveelheid munitie. . . . .	263,04 »
Totaal gewicht van den voorwagen met 48 patronen, de gereedschappen en de verwisselstukken. . . . .	575 »

## d. Het aangespannen stuk.

Afstand tusschen de assen . . . . .	2690	mM.
Grootste draaihoek . . . . .	90°	
Afstand tusschen de monding en het uiteinde van den disselboom . . . . .	7885	»
Gewicht van vuurmond, affuit en voorwagen zonder munitie en bedieningsmanschappen doch met toebehooren. . . . .	1006,5	KG.
Gewicht van vuurmond, affuit en voorwagen met munitie, toebehooren, gereedschappen en verwisselstukken doch zonder bedieningsmanschappen . . . . .	1315	»
Aantal paarden . . . . .	6	
Treklust per paard . . . . .	219,16	KG.

## e. De aangespannen caisson.

Gewicht van den ledigen voorwagen zonder disselboom . . . . .	232	KG.
» » » disselboom. . . . .	18	»
» » 8 gevulde munitiekisten . . . . .	296	»
» » den voorwagen met munitie en toebehooren. . . . .	567	»
» » » ledigen achterwagen zonder langboom en rem. . . . .	232	»
» » » langboom . . . . .	13	»
» » de rem . . . . .	35	»
» » 8 gevulde munitiekisten. . . . .	296	»
» » den achterwagen met munitie en toebehooren . . . . .	611	»
Afstand tusschen de assen . . . . .	2330	mM.
Grootste draaihoek . . . . .	90°	
Gewicht van voor- en achterwagen zonder munitie en bedieningsmanschappen doch met toebehooren . . . . .	574	KG.
Gewicht van voor- en achterwagen met munitie en toebehooren doch zonder bedieningsmanschappen . . . . .	1178	»
Aantal paarden . . . . .	6	
Treklust per paard . . . . .	196,3	KG.

## f. Munitie.

Lengte der aluminium huls . . . . .	140	mM.
Gewicht » » » . . . . .	0,200	KG.
» » rookzwakke kruitlading. . . . .	0,280	»
Granaatkartets: (1).		
Lengte zonder dubbelwerkende buis. . . . .	173,5	mM.

(1) Het hier bedoelde projectiel is de zoogenaamde »obus à mitraille." Men kan echter ook gebruik maken van een »obus à balles" of shrapnel, die, behalve in enkele afmetingen, voornamelijk verschilt in het aantal kogels (54) en segmenten (40), benevens in de grootte der springlading (0,083 KG.). Wij bepalen ons korthedshalve tot eerstgenoemd projectiel.

Lengte met dubbelwerkende buis. . . . .	203	mM.
Aantal hardlooden kogels (1). . . . .	121	
» gietijzeren segmenten . . . . .	49	
Gewicht der springlading . . . . .	0,080	KG.
Totaal gewicht van het projectiel. . . . .	5	»
Lengte van de patroon . . . . .	323,5	mM.
Gewicht » » » . . . . .	5,480	KG.

*Kartets:*

Lengte. . . . .	190	mM.
Aantal kogels (2). . . . .	167	
Gewicht van het projectiel. . . . .	5	KG.
Lengte van de patroon. . . . .	310	mM.
Gewicht » » » . . . . .	5,480	KG.
Aanvankelijke snelheid . . . . .	450	M.
Levende kracht aan de monding. . . . .	51,605	MT.
Aantal projectielen per vuurmond. . . . .	197	
Gewicht der projectielen per vuurmond. . . . .	985	KG.
Aantal projectielen per batterij. . . . .	1182	
Gewicht der projectielen per batterij . . . . .	5910	KG.

## g. Samenstelling der batterij.

## Aantallen:

Vuurmonden met sluitstukken . . . . .	6
Affuiten. . . . .	6
Voorwagens, waaronder ook die, welke dienst doen als caissonachterwagen . . . . .	24
Smidswagen . . . . .	1
Fouragewagen (3) . . . . .	1
Gereedschapswagen (4). . . . .	1
Disselboomen voor voorwagens. . . . .	15
Langboomen voor voorwagens, die dienst doen als caissonachterwagen. . . . .	9
Afneembare remmen . . . . .	9
Gewapende metalen hulzen . . . . .	1182
Kruitladingen. . . . .	1182
Granaatkartetsen (obus à mitraille) (5). . . . .	1152
Kartetsen . . . . .	30

- (1) Middellijn 13 mM., gewicht 13 G.  
 (2) » 16,5 mM., gewicht 24 G.  
 (3) Chariot fourragère.  
 (4) Chariot de batterie.  
 (5) Of wel "obus à balles".

Dubbelwerkende buizen . . . . .	1152
Aluminium munitiekisten. . . . .	192
Lederen kartetskokers. . . . .	30
Houten kisten voor toebehooren . . . . .	6
Gereedschappen, verwisselstukken, enz. . . . .	403

### Snelvurend veldgeschut van 75 mM. zwaar.

#### a. Vuurmond.

Kaliber . . . . .	75 mM.
Lengte van de ziel met inbegrip van de kamer . . . . .	26 Kal.
» » » » » » » » » . . . . .	1950 mM.
Totale lengte van den vuurmond . . . . .	2094 »
Aantal trekken. . . . .	24
Breedte der trekken. . . . .	7 mM.
Diepte » » . . . . .	0,5 »
Trekhelling in het beginpunt . . . . .	2°19'48"
Spoed » » » . . . . .	77,26 Kal.
Trekhelling in het eindpunt . . . . .	6°
Spoed » » » . . . . .	29,89 Kal.
Spoed van den rechthoekigen trek . . . . .	495 mM.
Lengte van de richtas . . . . .	1000 »
Horizontale afstand van de richtas tot de zielas. . . . .	94 »
Verticale afstand van de richtas tot de zielas. . . . .	130 »
Gewicht van het sluitstuk. . . . .	15 KG.
» » den vuurmond met sluitstuk . . . . .	300 »
» » » » » » betrekking tot het projectiel. . . . .	51,28
Broekzwaarte . . . . .	5 KG.

#### b. Affuit.

Hoogte van de zielas boven den grond — het stuk in batterij — . . . . .	1078 mM.
Hoogte van de zielas boven den grond — het stuk in bataille — . . . . .	1040 »
Horizontale afstand tusschen de as en het steunpunt van den staart. . . . .	1895 »
Druk van den staart op den grond. . . . .	50 KG.
» » » » » » affuithaak . . . . .	30 »
Elevatiehoek. . . . .	— 8° tot 20°
Horizontale richthoek aan weerszijden. . . . .	3°
Middellijn van het rad . . . . .	1430 mM.
Breedte van den radband . . . . .	70 »
Spoorbreedte. . . . .	1500 »

Gewicht van het rad . . . . .	64 KG.
Lengte van de as . . . . .	1866 mM.
Oppervlak van het schild . . . . .	1,4 M <sup>2</sup> .
Dikte » » » . . . . .	5 mM.
Gewicht » » » . . . . .	118 KG.
Gewicht der affuit zonder schild en vuurmond. . . . .	507 »
» » » met » » » . . . . .	925 »
» » teruglopende massa . . . . .	440 »
» » » in $\frac{0}{10}$ van het totale gewicht . . . . .	47,56 $\frac{0}{10}$
Terugloop van den vuurmond over de affuit. . . . .	300 mM.
Totaal gewicht van den vuurmond en de affuit met de twee kartetskokers, de gereedschappen en de verwisselstukken. . . . .	947 KG.

### c. Voorwagen.

Middellijn van het rad. . . . .	1430 mM.
Spoorbreedte . . . . .	1500 »
Aantal munitiekisten . . . . .	8
» patronen in elke kist . . . . .	6
Gewicht van het rad . . . . .	64 KG.
Gewicht van den ledigen voorwagen. . . . .	290 »
» » een ledige munitiekist . . . . .	4,5 »
» » » kist met 6 patronen . . . . .	43,5 »
» » 8 gevulde munitiekisten . . . . .	348 »
» » van de geheele hoeveelheid munitie . . . . .	312 »
Totaal gewicht van den voorwagen met 48 patronen, de gereedschappen en de verwisselstukken . . . . .	667 »

### d. Het aangespannen stuk.

Afstand tusschen de assen . . . . .	2940 mM.
Grootste draaihoek. . . . .	80°
Afstand tusschen de monding en het uiteinde van den disselboom . . . . .	8040 »
Gewicht van vuurmond, affuit en voorwagen zonder munitie en bedieningsmanschappen doch met toebehooren. . . . .	1266 KG.
Gewicht van vuurmond, affuit en voorwagen met munitie, toebehooren, gereedschappen en verwisselstukken doch zonder bedieningsmanschappen . . . . .	1614 »
Aantal paarden . . . . .	6
Treklast per paard. . . . .	269 KG.

## e. Caissonvoorwagen.

De caissonvoorwagen komt overeen met den voorwagen der affuit, uitgezonderd eenige benoedigdheden en een tweetal meer medegevoerde kartetspatronen.

Gewicht van den ledigen voorwagen . . . . .	290 KG.
Totaal gewicht van den voorwagen met 50 patronen, de gereedschappen en de verwisselstukken. . . . .	661 »

## f. Caissonachterwagen.

Gewicht van den ledigen achterwagen. . . . .	390 KG.
Aantal munitiekisten. . . . .	12
Gewicht der 12 gevulde munitiekisten. . . . .	522 »
Totaal gewicht van den achterwagen met 72 patronen, de gereedschappen en de verwisselstukken. . . . .	953 »

## g. De aangespannen caisson.

Afstand tusschen de assen . . . . .	2940 mM.
Grootste draaihoek. . . . .	85°
Gewicht van voor- en achterwagen zonder munitie en bedieningsmansschappen doch met toebehooren . . . . .	744 KG.
Gewicht van voor- en achterwagen met munitie en toebehooren doch zonder bedieningsmansschappen. . . . .	1614 »
Aantal paarden. . . . .	6
Treklast per paard. . . . .	269 KG.

## h. Munitie.

Lengte der aluminium huls. . . . .	195 mM.
Gewicht » » » . . . . .	0,225 KG.
» » rookzwakke kruitlading. . . . .	0,425 »
<i>Granaatkartets: (1)</i>	
Lengte zonder dubbelwerkende buis . . . . .	199 mM.
» met » » . . . . .	229,5 »
Aantal hardlooden kogels (2) . . . . .	159
» gietijzeren segmenten . . . . .	63

(1) Ook bij dezen vuurmond kan van een »obus à balles» of shrapnel gebruik worden gemaakt, die, behalve in enkele afmetingen, voornamelijk verschilt in het aantal kogels (72) en segmenten (40), benevens in de grootte der springlading (0,112 KG.).

(2) Middellijn 13 mM., gewicht 13 G.



Gewicht der springlading . . . . .	0,080 KG.
Totaal gewicht van het projectiel . . . . .	5,85 »
Lengte van de patroon . . . . .	404,5 mM.
Gewicht » » » . . . . .	6,5 KG.
<i>Kartets:</i>	
Lengte . . . . .	250 mM.
Aantal kogels (1) . . . . .	200
Gewicht van het projectiel . . . . .	5,85 KG.
Lengte van de patroon . . . . .	425 mM.
Gewicht » » » . . . . .	6,5 KG.
Aanvankelijke snelheid . . . . .	500 M.
Levende kracht aan de monding . . . . .	74,541 MT.
Aantal projectielen per vuurmond . . . . .	233
Gewicht der projectielen per vuurmond . . . . .	1363,05 KG.
Aantal » » batterij . . . . .	1393
Gewicht » » » » . . . . .	8178,30 KG.

### i. Samenstelling der batterij.

Aantallen:	
Vuurmonden met sluitstukken . . . . .	6
Affuiten . . . . .	6
Voorwagens . . . . .	15
Munitiecaissons . . . . .	9
Smidswagen . . . . .	1
Fouragewagen . . . . .	1
Gereedschapswagen . . . . .	1
Gewapende metalen hulzen . . . . .	1398
Kruitladingen . . . . .	1398
Granaatkartetsen (obus à mitraille) (2) . . . . .	1368
Kartetsen . . . . .	30
Dubbelwerkende buizen . . . . .	1368
Aluminium munitiekisten . . . . .	228
Lederen kartetskokers . . . . .	30
Houten kisten voor toebehooren . . . . .	6
Gereedschappen, verwisselstukken, enz . . . . .	401

(1) Middellijn 16,5 mM., gewicht 24 G.

(2) Of wel »obus à balles».

Ten slotte wenschen wij nog enkele gegevens te resumeeren en daarnaast ook eenige cijfers te vermelden, die tot dusver nog niet genoemd werden, ter wille van een gemakkelijke vergelijking tusschen het zware en het lichte type.

	Zwaar.	Licht.
	Type.	
<i>Kanon, affuit, voorwagen, caisson.</i>		
Gewicht van den vuurmond. . . . .	KG. 300	250
» der affuit met schild . . . . .	» 625	470
» van vuurmond, affuit, twee kartetskokers en toebehooren. . . . .	» 947	740
Gewicht van den ledigen voorwagen. . . . .	» 326	283
» » » gevulden » met toebehooren . . . . .	» 667	575
» » de munitie in den voorwagen. . . . .	» 312	263
Aantal schoten in den voorwagen. . . . .	48	48
Gewicht van vuurmond, affuit met schild en voorwagen. »	1614	1315
Treklast per paard, zonder opgezeten manschappen. . . . .	» 269	219
Gewicht van den gevulden caissonachterwagen met toebehooren. . . . .	» 953	611
Gewicht van de munitie in den achterwagen. . . . .	» 468	263
Aantal schoten in den achterwagen . . . . .	72	48
Gewicht van den gevulden caisson. . . . .	» 1614	1178
Treklast per paard, zonder opgezeten manschappen. . . . .	» 269	196
Aantal schoten bij de affuit, in den voorwagen en in den caisson. . . . .	172	148
Verhouding van het gewicht van den vuurmond tot dat der affuit. . . . .	0,32	0,34
Verhouding van het gewicht van vuurmond en affuit tot dat van vuurmond, affuit en gevulden voorwagen . . . . .	0,59	0,56
Verhouding van het gewicht der munitie in den voorwagen tot dat van den gevulden voorwagen. . . . .	0,51	0,51
Verhouding van het gewicht der munitie in den achterwagen van den caisson tot dat van den gevulden achterwagen . . . . .	0,52	0,49
	Zwaar.	Licht.
	Type.	
Totale lengte van den vuurmond. . . . .	mM. 2094	1944
Middellijn van het rad. . . . .	» 1430	1200
Spoorbreedte. . . . .	» 1500	1300
Elevatiehoeken. . . . .	- 8° tot + 20°	- 8° tot + 20°
Horizontale richthoek aan weerszijden . . . . .	3°	3°
Grootste draaihoek. . . . .	85°	90°
De bespanning kan wenden tusschen twee muren op een onderlingen afstand van. . . . .	M. 6	6

		Zwaar.	Licht.
		Type.	
<i>Munitie :</i>			
Gewicht van het projectiel. . . . .	KG.	5,850	5,000
» » de kruittlading. . . . .	»	0,425	0,280
» » » huls. . . . .	»	0,225	0,200
» » » patroon . . . . .	»	6,500	5,480
Lengte » » » . . . . .	mM.	404	323
<i>Granaatkartets :</i>			
Lengte met buis. . . . .	»	229	203
Gewicht van den kogel. . . . .	KG.	0,013	0,013
Aantal kogels. . . . .		159	121
» segmenten. . . . .		63	49
<i>Kartets :</i>			
Gewicht van den kogel. . . . .	»	0,024	0,024
Aantal kogels. . . . .		200	167
<i>Ballistische gegevens :</i>			
Gewicht van het projectiel. . . . .	»	5,850	5,000
Aanvangssnelheid. . . . .	M.	500	450
Levende kracht aan de monding . . . . .	MT.	74,5	51,6
» » per KG. van den vuurmond. . . . .	KGM.	248	198
» » » » » vuurmond en affuit. . . . .	»	79	70
» » » » » het volledig uitgeruste stuk. . . . .	»	46	40
<i>Munitievoorraad :</i>			
Aantal schoten in de voorwagens. . . . .		288	288
» » » » 9 caissons. . . . .		1098	882
Gewicht der munitie per batterij van 6 stukken en 9 caissons. . . . .	KG.	9087	6477
Gewicht der projectielen per batterij van 6 stukken en 9 caissons. . . . .	»	8178	5910
Aantal schoten »per vuurmond» eener batterij van 6 stukken en 9 caissons. . . . .		233	197
Gewicht der schoten »per vuurmond» eener batterij van 6 stukken en 9 caissons. . . . .	»	1514	1079

Wij hebben getracht zooveel mogelijk volledig te zijn in de verstrekte gegevens, waardoor het onvermijdelijk was een enkele maal in herhaling te vervallen.

Hebben wij in het voorafgaande de technische inrichting van het nieuwe veldgeschut, systeem-NORDENFELT, beschreven — zij het dan ook zonder in alle bijzonderheden te treden — en voorts de werking van de verschillende deelen nagegaan, om ten slotte een en ander aan te vullen met technische,

tactische en ballistische gegevens, dan zij het ons thans veroorloofd aan den lezer over te laten zich een oordeel te vormen omtrent de waarde van dit materieel, in verband met de door ons vooropgestelde beschouwingen en de hieronder nog te vermelden, door den constructeur gehuldigde, beginselen. Het behoeft overigens geen nader betoog, dat alleen op het *artilleristisch proefveld* kan worden uitgemaakt in hoeverre in dit, zoowel als in elk ander, geschutstelsel een inderdaad degelijk stuk *oorlogsmaterieel* kan gezien worden.

De »Société NORDENFELT» dan, is uitgegaan van de navolgende beschouwingen (1).

1. Wat het kanon zelve betreft, zoo moet het sluitmechanisme eenvoudig, weerstandbiedend en in alle deelen beveiligd zijn.

De ligging van den vuurmond op de affuit moet toelaten het sluitstuk te openen en de lading in te brengen onder alle elevatiën en zijdelingsche richtingen. Het verleidelijke denkbeeld, den vuurmond te doen draaien in een verticaal vlak om de »affuitas», kan dus niet verwezenlijkt worden.

2. De »batterij» moet zoo beweegbaar mogelijk zijn. Het paard moet slechts een zeer gering gewicht te trekken hebben, ondanks hierin begrepen zijn: het schild, den toestel voor de zijdelingsche richting, de geschutrem en de aanzienlijke munitievoorraad.

Men is uitgegaan van een gewicht per paard van 269 KG. voor alle bespanningen van de zware artillerie en van 219 KG. voor de bespanningen der stukken en van 196 KG. voor die der caissons van de lichte artillerie. Onder deze cijfers zijn de gewichten begrepen van de verwisselstukken, gereedschappen en benodigdheden, doch niet die van de opgezeten manschappen.

3. In 1891 werd door de »Société anonyme JOHN COCKERILL» te Seraing een veldkanon van 7,5 cM. op affuit zonder terugloop, volgens de teekeningen van de »Société-NORDENFELT», geconstrueerd; deze vuurmond werd in 1892 in tegenwoordigheid van commissiën van verschillende artillerieën beproefd. Sedert dit tijdstip is algemeen erkend geworden, dat geen veldgeschut als voldoende mag beschouwd worden, indien de affuit bij het afgaan van het schot permanent terugloopt.

Loopt de affuit niet terug, dan worden de bedieningsmanschappen minder vermoeid; zij hebben voorts meer tijd voor een zorgvuldige tempeering van de buis en voor een juiste richting, zoowel in hoogte als zijdelings.

Het is een vereischte, dat de affuit onbeweeglijk is, welke ook de gesteldheid van het terrein moge zijn; men mag, om aan deze voorwaarde te voldoen, voorzichtigheidshalve niet uitsluitend vertrouwen op een ploeg, die diep in den grond dringt.

De eenige methode om dit vraagstuk op te lossen is een oordeelkundige verdeeling van de gewichten over de teruglopende en stilstaande deelen,

(1) Wij laten uit den aard der zaak deze zienswijzen geheel voor rekening van den constructeur.

terwijl ten andere een eigenaardig ingerichte remklos zoodanig tegen de raden moet worden aangedrukt, dat daardoor de wrijving op den grond toeneemt.

4. De levende kracht van het projectiel aan de monding moet zoo groot mogelijk zijn; loopt de affuit niet terug, dan bedraagt deze ongeveer 75 MT. voor het zware en 50 à 52 MT. voor het lichte kanon.

Uitgaande van deze bedragen kan men verschillende verhoudingen in het leven roepen tusschen het gewicht van het projectiel en zijn aanvankelijke snelheid. Met het oog evenwel op de voordeelen eigen aan het zware projectiel, dat immers, bij een gegeven kaliber, ook op de grootere afstanden nog voldoende snelheid heeft behouden en voorts een doelmatige constructie toelaat van de granaat, moet het gewicht van het projectiel der zware kanonnen nagenoeg 6 en dat der lichte vuurmonden ongeveer 5 KG. bedragen.

Deze gewichten stellen in staat aanvankelijke snelheden te bereiken van respectievelijk 500 en 450 M., rekening houdende met de bovengestelde bedragen voor de levende kracht; deze snelheden zijn in de practijk toe-reikend gebleken.

Een geringe vermeerdering van de aanvankelijke snelheid ten koste van het gewicht van het projectiel, zou noch grootere eindsnelheden geven, noch de baan meer gestrekt doen zijn.

5. Welke gewichten ook voor vuurmond en affuit, binnen aannemelijke grenzen, mogen worden vastgesteld, steeds zal het noodig zijn de richting van een veldkanon na elk schot te corrigeeren om zich een goede uitwerking te verzekeren, uitgezonderd misschien wanneer het er op aankomt aanvallende cavalerie op korten afstand te bestoken.

De toestellen voor de zijdelingsche richting moeten, in verband hiermede, zoodanig zijn ingericht, dat aan weerszijden van de richtas eenige graden correctie aangebracht kunnen worden; aldus zou alleen van den staart der affuit gebruik mogen worden gemaakt tot het »ongeveer» in de richting brengen van het stuk.

Men heeft het van belang geoordeeld, den richter in staat te stellen nog onmiddellijk vóór het vallen van het schot de richting te verbeteren; het kanon moet derhalve, ter wille van de zijdelingsche strekking, kunnen draaien om een spil ter hoogte van het zwaartepunt, zonder daarbij in aanraking te komen met de zijwangen der affuit.

6. Elk snelvurend veldkanon moet bestand zijn tegen het vijandelijke geweer- en mitrailleurvuur. Bijgevolg dient de affuit voorzien te zijn van afdoende hulpmiddelen ter bescherming van de bediening tegen de projectielen uit deze wapens, alsmede tegen granaatkartetskogels en scherven.

Een dergelijke bescherming zou slecht gekozen zijn, indien alleen de richter door een klein schild beveiligd werd; het schild moet voldoende dik zijn en zich uitstrekken over den geheelen afstand tusschen de raden,

zoodat de bovenrand dekking verleent aan de hoofden der bedieningsmannen.

7. Alle affuiten, voorwagens en caissons moeten dragen op veeren om de stooten, waaraan deze voertuigen op marsch zijn blootgesteld, te breken en te voorkomen, dat de projectielen met metalen hulzen nadeelige schokken ondervinden.

Daar de werking op de affuit bij het afgaan van het schot gereduceerd wordt door den terugloop van den vuurmond, welke wederom door middel van de geschutrem geregeld wordt, en ook de werking op de andere voertuigen tot een geringer bedrag wordt teruggebracht, dank zij de veerkrachtige bevestiging op de as, kunnen de gewichten voldoende verminderd worden om tot de bovenvermelde cijfers te geraken en dit te meer, indien van zeer weerstandbiedende grondstoffen, zooals nikkelstaal, gebruik wordt gemaakt.

8. Ofschoon het veldgeschut onder sommige omstandigheden — met name indien het van veel belang is een zeer juist schot af te geven — niet zoo snel zal behoeven te schieten, lijdt het toch geen twijfel of een werkelijk snelvuurkanon zal over een aanzienlijken munitievoorraad moeten kunnen beschikken.

Elke poging om de belasting van het paard te verminderen door het aantal medegevoerde schoten per batterij te beperken tot de tegenwoordig bij het gewone kanon gebruikelijke hoeveelheden, moet worden afgekeurd.

De kleinste toe te laten voorraad schijnt, zoowel voor het lichte als voor het zware type, op 50 schoten per vuurmond te moeten worden vastgesteld, zijnde 2 kartetsen aan de affuit en 48 projectielen in den voorwagen. Minstens 230 schoten dienen medegevoerd te worden door een batterij van 6 stukken en 9 caissons, indien zij uit zware, en 200 schoten, indien zij uit lichte vuurmonden bestaat.

Hieruit volgt per kanon der zware batterij een gewicht aan munitie van minstens 1500 KG. en per kanon der lichte batterij van 1100 KG.

(Wordt vervolgd.)

# KRIJGSBELASTING.

Il n'y a peut-être pas d'impôt dont la cause soit plus justifiée.

*Spect. Mil.*, 1892.

Het bekende artikel van onze Grondwet, volgens hetwelk »alle Nederlanders, daartoe in staat, (verplicht zijn) mede te werken tot handhaving der onafhankelijkheid van het Rijk en tot verdediging van zijn grondgebied» heeft tot heel wat beschouwingen aanleiding gegeven.

In publieke geschriften werd het bijna uitsluitend gecommenteerd ten behoeve van wijziging van de militiewet in dien zin, dat, beter dan tot dusverre het geval was, zou worden voldaan aan den inhoud van het oude art. 177: »Het dragen der wapenen tot handhaving der onafhankelijkheid van den Staat en tot beveiliging van zijn grondgebied, blijft een der eerste pligten van alle ingezetenen.»

Men had herhaaldelijk het oog op uitbreiding van het aantal dienstplichtigen, op benutting van de krachten, die het weerbaar deel van het volk aanbiedt, en op het persoonlijk vervullen van de defensieplichten, maar bijna nergens werd er op gewezen, dat het in art. 180 neergelegde beginsel ook geldt op financieel gebied en dat genoemd artikel hetzelfde beoogt als hetgeen in art. 58 van de Deutsche »Reichsverfassung» is aangegeven door: »Die Kosten und Lasten des gesammten Kriegswesens des Reichs sind von allen Bundesstaaten und ihren Angehörigen gleichmässig zu tragen, so dass weder Bevorzügungen noch Präpravationen einzelner Staaten oder Klassen grundsätzlich zulässig sind. Wo die gleiche Verteilung der Lasten sich in Natura nicht herstellen lässt, ohne die öffentliche Wohlfahrt zu schädigen, ist die Ausgleichung nach den Grundsätzen der Gerechtigkeit im Wege der Gesetzgebung fest zu stellen.»

En al dragen alle belastingbetalenden in zekeren zin bij tot de bekostiging van de landsverdediging, zij die door de wet worden aangewezen om hun tijd in 's lands dienst te besteden, brengen, afgescheiden van den eervollen plicht die zij vervullen door hun dienst persoonlijk te verrichten, ook een geldelijk offer, waarvoor het billijk is dat door de niet-dienenden een aequivalent wordt betaald. Tevens zou daardoor alsdan eenigermate aan de klachten

kunnen worden tegemoet gekomen, die men onafgebroken hoort uiten over de groote sommen, welke de defensie jaarlijks behoeft.

Zulk een krijgsbelasting mag niet komen *in plaats van* den persoonlijk vervulden dienst. Wat de een met gezondheid, bloed en leven betaalt, mag de ander niet met geld kunnen afdoen, maar het is billijk, dat de niet-ingelijfde, die zich gedurende de voor den dienst aangewezen jaren kan bekwamen in zijn vak, aan den Staat het groote voordeel vergeldt dat hij geniet boven den ingelijfde, die in zijn bedrijf aanmerkelijk wordt geschaad.

Het is daarom billijk, dat de Staat een belasting heft van de voordeelen, die door zijn toedoen aan sommigen worden verschaft, te meer omdat dit geschiedt ten nadeele van dienstplichtigen ten wier behoefte dient gewaakt te worden, dat zij bij terugkeer in de burgermaatschappij, als gevolg van hun afwezigheid, zoo min mogelijk nadeel ondervinden.

Op grond hiervan zou men kunnen beweren, dat de billijkheid medebrengt om de opbrengst van een krijgsbelasting ten goede te doen komen aan hen die ingelijfd worden, zooals in den Duitschen Rijksdag werd voorgesteld door den Afgevaardigde REICHENSBERGER, toen aldaar in 1881 het betreffende ontwerp werd behandeld.

De ingelijfde zou aldus na afloop van zijn diensttijd een klinkende schade-loosstelling kunnen ontvangen voor het gedwongen vervreemden van zijn vak, en voor het zich zien voorbijgaan door niet-dienstplichtige kameraden, die zich tijdens zijn diensttijd meer op hun vak konden toeleggen, dan dit voor hem mogelijk was.

De Staatscommissie, ingesteld bij Kon. Besl. van 10 Juni 1888, N°. 26, tot voorbereiding der wettelijke regeling van den militairen dienstplicht, stelde zich de vraag of het raadzaam kon geacht worden van hen, die in tijd van vrede, hetzij voor korten tijd, hetzij in het geheel niet, in werkelijken dienst worden geroepen, jaarlijks, zoolang hun dienstplicht duurt, een zekere som gelds als krijgsbelasting te heffen. Zij vond, blijkens het openbaar gemaakte verslag, dat voor de invoering van een dergelijken maatregel in beginsel wel iets te zeggen is, omdat een wet op den dienstplicht nooit zóó kan worden gemaakt, dat zij volkomen gelijk op allen drukt, maar dat er meer redenen zijn waarom de Commissie meende de invoering niet te moeten aanbevelen.

Van deze redenen wordt er in het verslag maar één genoemd: »de niet minst gewichtige», heet het, »is deze, dat een goede maatstaf ontbreekt ter bepaling van den aanslag in die belasting.»

Nu, sedert de invoering van de vermogensbelasting en van die op het bedrijf en op andere inkomsten, dat bezwaar als vervallen kan worden beschouwd, is het, dunkt mij, wel de moeite waard eens na te gaan welke voor- en nadeelen een krijgsbelasting heeft, welke toepassing zij in het buitenland heeft gevonden en welke opbrengst men van een hier te lande eventueel in te voeren krijgsbelasting mag verwachten.



Een krijgsbelasting is billijk omdat zij leidt tot gelijkmatige en rechtvaardige verdeling van de militaire lasten, die thans uitsluitend op de militieplichtigen drukken en niet op hen die vrijloten, noch op hen die vrijgesteld worden van den dienst, hetzij als eenige wettige zoons, hetzij wegens onvoldoende lengte, ziekelijke gesteldheid of gebreken.

De nadeelen, die er aan verbonden zijn, zal ik putten uit de argumenten die aangevoerd werden tegen het ontwerp van de »Wehrsteuer"-wet, dat den 17den Maart 1881 door de regeering bij den Duitschen Rijksdag werd ingediend.

De verwerping van bedoeld voorstel moet voor een groot deel worden toegeschreven aan onbekendheid met het gronddenkbeeld, dat, hoewel het in Beieren en Wurtemberg reeds vroeger was toegepast, in de andere staten — en vooral in Pruisen — wel is waar in wetenschappelijke werken was behandeld, maar nimmer in populaire tijdschriften of brochures onder de aandacht van het groote publiek was gebracht.

Hierbij kwam nog — en dit is wel de hoofdrede, waarom de wet viel — dat de regeeringspartijen toenmaals een grooten afkeer hadden van directe belastingen, terwijl voorts door de oppositie van de verkeerde redeneering werd uitgegaan, dat het beginsel van den algemeenen weerplicht door de invoering van een krijgsbelasting zou worden geschaad.

Men stelde het namelijk voor alsof deze het beginsel meebracht »wie betaalt, dient niet," waarbij geheel over het hoofd werd gezien, dat zij die kunnen betalen, alleen dan belastingplichtig zouden zijn en niet zouden behoeven te dienen, wanneer zij ongeschikt voor den dienst zijn, en dat zij die betalen moeten, maar niet kunnen, dit niet door dienen zouden kunnen goedmaken. Men vergat dat de eisch niet is: »betalen of dienen," maar: »dienen en zoo dit niet mogelijk is, of om wettelijke redenen niet behoeft, dan betalen;" dat, zooals de toenmalige Minister van Oorlog von KAMEKE betoogde, »Die Wehrsteuer überhaupt für einen Mann erst ein (tritt), wenn militärischerseits über ihn entschieden ist."

Verder werd als bezwaar tegen de wet aangevoerd, dat de volmaakt gezonde man een minder harden strijd om het bestaan heeft te voeren dan de zwakke of gebrekkige; dat velen niets liever zouden wenschen dan hun dienstplicht persoonlijk te vervullen, mits zij geheel gezond waren, en dat het dus niet billijk is om een soort boete op te leggen aan hen, die hunne burgerplichten niet kunnen vervullen, omdat zij verstoken zijn van het onschatbare geluk een goede gezondheid te bezitten.

Op het belasten van de lichamelijk ongeschikten werd wel wat veel de nadruk gelegd in verhouding tot het betrekkelijk kleine aantal, dat om deze reden zou worden aangeslagen. Immers het grootste gedeelte van de niet-ingelijfde militieplichtigen bestaat uit voor den dienst volkomen geschikte personen. En trouwens bij hen, die wegens afkeuring buiten de gelederen moeten blijven, kan rekening gehouden worden met de omstandigheid, in

hoeverre hun gebrek invloed oefent op hunne geschiktheid om in de burgermaatschappij in hun levensonderhoud te voorzien. Verleent men vrijstelling van de belasting aan hen, die hiertoe niet in staat zijn, dan is de billijkheid in acht genomen ten opzichte van de door de natuur misdeelden.

Indien men wil blijven vasthouden aan het vrijstellen van eenige wettige zoons, dan zal door de invoering van een krijgsbelasting een groote onbillijkheid worden weggenomen.

Als gevolg van de wet van 1861, waarin de restrictie van de wet van 1820 werd weggelaten, dat de eenige wettige zoons slechts dan vrijstelling krijgen als zij kostwinners zijn, worden tal van jongelingen vrijgesteld, niet omdat die gunst bepaald noodig voor hen is, maar omdat het ondoenlijk schijnt om de vrijstellingen zoodanig te omschrijven dat uitsluitend zij, die kostwinner zijn, worden bevoordeeld.

Dit was ook de reden waarom sedert 1861 alle eenige wettige zoons van militiedienst werden vrijgesteld; wilde men dit stelsel weder verlaten en alleen de kostwinners in de gelegenheid stellen hun taak te blijven vervullen, dan zou er vermoedelijk aanleiding ontstaan om de bepalingen te ontduiken en de vrijstellingen afhankelijk te maken van de bijzondere inzichten van ambtenaren, zoodat in de onderscheidene rayons allicht belangrijke verschillen zouden vallen op te merken.

De eenige wettige zoons nu, die ter wille van het ontgaan van moeilijkheden voordeelen genieten, welke hun feitelijk niet toekomen, zullen door een krijgsbelasting kunnen worden getroffen en mitsdien moeten bijdragen in de lasten, die de defensie oplegt aan de weerbare burgers.

In *Beieren* werd reeds in 1868 een krijgsbelasting voorgesteld, namelijk toen men zich, bij gelegenheid van de afschaffing van de plaatsvervanging, van een kern beroepsonderofficieren wilde verzekeren. Van hen, die hun diensttijd niet in het actieve leger doorbrachten, werd een geldelijke bijdrage gevorderd, waarvan de, in de plaats van handgelden tredende, jaargelden werden betaald aan de »Capitulanten,» zijnde de personen, die zich wilden verbinden om langer te blijven dienen dan de wet van hen eischte, en zij, die uit de reserve in het staande leger terugkeerden.

Het zoogenaamde »Wehrgeld» werd in 1874 weder afgeschaft, toen de verschillende Deutsche bondstaten hun legers op eenvormigen voet schoeiden.

In de drie jaren, dat de belasting geïnd was, hadden volk en leger zich er aan gewend en was zij practisch bevonden. Haar opbrengst was geweest 676.920 fl., verkregen door hoofdelijke bijdragen van 3—100 fl., naar gelang het inkomen van den belastingplichtige 200, of meer dan 1600 fl. bedroeg.

Vrijstelling werd verleend aan:

1°. hen, die in de gendarmerie dienden gedurende den daarvoor bepaalde diensttijd;

IV. S. 21 D. N°. 6.

2.

2°. hen, die in den dienst ongeschikt waren geworden om hun verderen dienstplicht te vervullen;

3°. hen, die in den dienst gebreken hadden gekregen, waardoor hunne geschiktheid om in hun onderhoud te voorzien aanmerkelijk was verminderd;

4°. hen, die gelijktijdig èn ongeschikt waren om in hun onderhoud te voorzien èn onvermogen.

In VON LÖBELL'S *Jahresberichte* over 1874 wordt de jaarlijksche opbrengst van een als boven geregelde belasting, bij invoering in het Duitsche Rijk, geraamd op 4 à 5 millioen florijnen.

In *Wurtemberg* moest volgens de wet van 10 Maart 1868 door de niet-ingedeelde dienstplichtigen 20 fl. worden betaald. Hiervan waren vrijgesteld: zij, die door hunne gebreken bezwaarlijk in hun levensonderhoud konden voorzien, en zij, die na hunne inlijving wegens ongeschiktheid werden ontslagen of bij de reserve ingedeeld.

Thans vindt men krijg belastingen in Frankrijk, Griekenland, Oostenrijk, Hongarije, Portugal, Rumenië, Servië, Turkije en Zwitserland, terwijl voorstellen dienaangaande werden ingediend of behandeld in de parlementen van Deutschland en van Italië en in den Russischen Raad van het Keizerrijk.

In *Frankrijk* dagteekent het eerste voorstel, betreffende het heffen van een krijg belasting, van het jaar 1880, toen de Afgevaardigde CAZE een voorstel deed om de »exemptés" en »dispensés" van den dienst in tijd van vrede, gedurende den geheelen diensttijd van de lichte waartoe zij behooren, jaarlijks een belasting te doen betalen, berekend naar het vermogen van hen zelve of naar dat van hunne ouders.

Zij, die van hun persoonlijk vermogen of van het eventueel aandeel in het vermogen hunner ouders minder dan 4000 frs. inkomen hebben of zullen hebben, waren vrijgesteld. Exemptés, die een inkomen van 4000—5000 frs. hebben of zullen hebben, zouden 40 frs.; bij een inkomen van 5000—6000 frs.: 50 frs. schuldig zijn, en zoo voort; terwijl dispensés voor de bovenvermelde reuuen respectievelijk 20 frs., 25 frs., enz., zouden moeten bijdragen. De jaarlijksche opbrengst werd geraamd op 19 $\frac{1}{4}$  millioen francs, die ten goede zouden komen aan een fonds ten behoeve van onderofficieren, die in den dienst gebreken hebben gekregen.

Volgens art. 35 van de tegenwoordig vigeerende recruteeringswet van 15 Juli 1889 moeten alle dienstplichtigen, die wegens ongeschiktheid, terugstelling, indeeling bij hulpdiensten of bij het leger 2de linie, of wel tengevolge van vrijstelling of van eenige andere reden, het voordeel genieten om ontheven te zijn van den dienst in het staande leger of in de marine, een »taxe militaire" betalen, waarvan alleen zijn vrijgesteld zij, die ontslagen of gepensionneerd zijn, omdat zij in den dienst ongeschikt zijn geworden, benevens de onvermogen.

De belasting bestaat uit:

- 1°. een hoofdgeld van 6 frcs.;
- 2°. een opgeld, gelijk aan de personeel- en meubilairbelasting van den belastingschuldige;
- 3°. de personeel- en meubilairbelasting van den hoogstaangeslagenen bloedverwant van de opgaande linie in den eersten of tweeden graad, gedeeld door het aantal wettige erfgenamen (welke verplichting vervalt indien de voor hoofdgeld aangeslagene met het 30ste levensjaar een eigen huishouding opricht) en 8 centiemmen per franc.

Bij aanslag in de krijgsbelasting zal dus iemand, die zelf jaarlijks 5 frcs. in de personeel- en meubilairbelasting betaalt, en wiens vader, die drie kinderen heeft, in die belasting is aangeslagen voor 30 frcs., moeten betalen:

Hoofdgeld . . . . .	6 frcs.
Bedrag van de personeel- en meubilairbelasting . . . . .	5 »
$\frac{1}{3}$ van het door zijn vader in die belasting verschuldigd bedrag. . . . .	10 »
Totaal . . . . .	21 frcs.,

waarbij nog 8% moet worden gevoegd, dus in het geheel 22,68 frcs.

Was de vader van den belastingplichtige overleden, maar de grootvader nog in leven, dan zou, wanneer deze behalve den overledene nog één kind heeft en hij in de personeel- en meubilairbelasting is aangeslagen voor 30 frcs., in plaats van 10 frcs. moeten worden betaald  $\frac{30}{2 \times 3} = 5$  frcs.

In 1891, het eerste jaar van de heffing, bedroeg de totale opbrengst slechts 561.110 frcs. 67, waarvan 45.153 frcs. 01 onkosten moesten worden afgetrokken, dus feitelijk 515.957 frcs. 66. Dit geringe bedrag moet worden toegeschreven aan de slechte toepassing van de wet door de burgerambtenaren. Van de 87.200 personen, die belastingplichtig waren, moesten er 61.668 betalen en daarvan 55.088, behalve de 6 frcs. hoofdgeld, ook de verhooging, namelijk 941 wegens eigen aanslag, 53.324 wegens aanslag van bloedverwanten in opgaande linie en 823 wegens aanslag zoowel van de belastingplichtigen zelven als van bloedverwanten.

Wegens onvermogen werden 25.532 personen vrijgesteld, waarvan in het Seine-departement 4003 tegen 2937 betalenden.

De opbrengst was geraamd op 1.704.000 frcs. van 140.000 belastingschuldigen. Dat men 1.143.000 frcs. en 53.000 personen misschatte, kwam doordien men bij de toelichting van het ontwerp de kamerleden had willen winnen door de opbrengst te overschatten, voorts wijl men nalatig was met het inschrijven, en tenslotte doordien men, om de kiezers te believen, toegevend was met den aanslag van het opgeld. Vooral met het uitreiken van bewijzen van onvermogen werd onverantwoordelijk gehandeld, en zoo was het mogelijk tot een verhouding te geraken van 2 onvermogenen op 7 belastingplichtigen,

een verhouding, die volstrekt niet strookt met den welvarenden toestand van de Fransche natie.

Later steeg de opbrengst gaandeweg niettegenstaande bij de wet van 26 Juli 1893 werd bepaald, dat de bloedverwanten in den tweeden graad niet langer aansprakelijk zouden zijn voor de betaling van de belasting en dat de op wanbetaling gestelde boete van den dubbelen aanslag werd ingetrokken.

Daarentegen werd gelijktijdig bepaald, dat de bloedverwanten in den eersten graad aansprakelijk werden gesteld voor de betaling, behoudens verhaal op hen die de aanslag betreft, terwijl voorts het aantal belastingplichtigen jaarlijks is gestegen, zoowel doordien zij, die vóór de invoering van de wet dienstplichtig waren, niet werden aangeslagen, als door het wegnemen van misbruiken (1).

In *Griekenland* wordt kriegsbelasting (*chrimatikon timina*) geheven van de dienstplichtigen, die niet bij het staande leger worden ingedeeld.

Geen vrijstellingen worden verleend, geen indeeling bij de reserve — anders dan na afloop van den wettelijken dienst bij het actieve leger — heeft er plaats, dan nadat het verschuldigde is voldaan. Dit bedraagt voor als kostwinner vrijgestelden 100 drachmen (1 drachme = ± f 0,50) en wordt voor weezen met jongere broeders of zusters teruggebracht op 50 drachmen.

Zij, die bij de reserve worden ingedeeld zonder eerst 2 jaar onder de wapenen te zijn geweest, betalen hiervoor 150 drachmen. Moeten oorspronkelijk vrijgestelden toch worden ingelijfd, dan wordt hun een deel van de betaalde belasting uitgekeerd, naarmate van den tijd dien zij onder de wapenen moeten blijven.

Reeds bij de militaire wet van 5 December 1868 werd in *Oostenrijk* de heffing van een kriegsbelasting in beginsel gehuldigd. In toepassing werd zij gebracht bij de wet van 13 Juni 1880, volgens welke de *Militärtaxe* verschuldigd is:

1°. door hen, die niet worden ingelijfd wegens ongeschiktheid voor den dienst;

2°. door hen, die uit den dienst worden verwijderd;

3°. door hen, die na hunne inlijving, maar tijdens hun diensttijd, ongeschikt voor den dienst zijn geworden, door redenen buiten den dienst gelegen;

4°. door hen, die zich voor het eindigen van hun diensttijd buiten het rijk vestigen.

Alle personen, die tot een der genoemde categorieën behooren, moeten ieder jaar, waarin zij dienstplichtig zouden zijn, een bijdrage betalen, die afhankelijk is van hun vermogen, van het inkomen uit hun bedrijf en van

(1) In 1895 werd door 439.176 dienstplichtigen eene som van 8.223.271 frcs. bijgedragen.

de door hen verschuldigde som in de directe belastingen. Deze laatste vormt den eigenlijken maatstaf voor den aanslag, die volgens 14 klassen geschiedt, zoodanig dat in de eerste 100 fl., in de tweede 90, en zoo voortgaande in de tiende 10 fl. wordt betaald, en voorts in de 11de, 12de, 13de en 14de respectievelijk 5, 3, 2 en 1 fl.

In het algemeen wordt men aangeslagen in de klasse, waarin men de som verschuldigd is, die het meest nabijkomt aan  $\frac{1}{10}$  van hetgeen men aan directe belasting betaalt, maar bovendien zijn, zooals reeds werd gezegd, vermogen en inkomsten van invloed bij het vaststellen van de juiste som, en zulks zoowel in het meerdere als in het mindere.

1 fl. wordt betaald door hen, die geen directe belasting betalen en wier inkomsten die van een gewoon werkman zijn.

Behalve door de bovenvermelde personen is de krijgsbelasting verschuldigd door hunne ouders, grootouders of stiefouders, voor zooveel het Burgerlijk Wetboek dezen verplichtingen oplegt ten opzichte van hunne kinderen, kleinkinderen of stiefkinderen, en alleen voor het geval dat deze laatsten geen voldoende vermogen of inkomen hebben om in hun onderhoud te voorzien, en dit onderhoud voor een groot deel ten laste komt van de ouders, grootouders of stiefouders.

Moeten deze laatsten in de bijdrage voorzien, dan geschiedt hun aanslag volgens dezelfde beginselen als voor de van den dienst vrijgestelden, met dien verstande, dat de in de directe belasting betaalde som niet alleen door 10 wordt gedeeld, maar bovendien door het cijfer dat het te hunnen laste zijnde aantal kinderen, kleinkinderen of stiefkinderen aangeeft.

Vrijgesteld zijn:

1°. zij, die wegens gebreken niet in staat zijn te voorzien in hun eigen onderhoud en in dat van hunne ouders — waartoe de wet hun verplicht — en bovendien geen voldoende vermogen of inkomen hebben;

2°. de bedoelden;

3°. zij, die bedoeld worden in art. 18 van de militaire wet, en zij, die bij den landstorm zijn ingedeeld gedurende het jaar dat zij onder de wapenen zijn.

De verplichting tot betaling eindigt in geval van overlijden van den belastingplichtige, verder als een van de onder 1°. en 2°. genoemde gevallen van vrijstelling intreedt, en bij verhuizing naar een ander deel van de monarchie, voor zooveel betreft het gedeelte dat men verlaat.

In *Hongarije* bestaat een op de Oostenrijksche grondslagen gevestigde belasting, de »Militär Befreiungs-Taxe», waarbij het te betalen minimum 3 fl. bedraagt.

De opbrengst van deze beide belastingen wordt gestort in een door de Ministers van Financiën beheerd »Militär Taxfonds», dat, behalve de steeds aangroeiende rente, jaarlijks als ontvangst een som geniet van 1.152.530 fl. in Oostenrijk en van 857.470 fl. in Hongarije, dus totaal van 2.000.000 fl.

Wat de belasting meer opbrengt, is voor den Staat, die de verplichting heeft op zich genomen om onderstand te verleenen aan de hulpbehoevende betrekkingen van bij mobilisatie onder de wapenen geroepen.

Het eigenlijke fonds dient tot verbetering van het lot van gepensioneerden en tot onderstand aan de nagelaten betrekkingen van voor den vijand gevallen of tengevolge van verwonding of vermoeienis gestorven personen, die deel uitmaken van leger, marine of landweer.

Met de recruteeringswet van 12 September 1887 werd in *Portugal* een krijgsbelasting ingevoerd.

Deze is verschuldigd door:

1°. hen, die van den militairen dienst zijn vrijgesteld wegens te kleine lengte, ziekelijke gesteldheid of gebreken;

2°. hen, wier inlijving is verdaagd wegens de bovengenoemde redenen; in het belang van hunne studiën of hun vakonderwijs; wegens broederdienst, dan wel wegens onmisbaarheid in eenig landbouwbedrijf of eenige industriële onderneming;

3°. hen, die van den werkelijken dienst zijn vrijgesteld, hetzij als kostwinners, hetzij als studenten in de godgeleerdheid, dan wel omdat zij hunne studiën hebben voltooid op een der in de wet genoemde inrichtingen van hooger onderwijs;

4°. hen, die na de loting niet worden opgeroepen voor den werkelijken dienst;

5°. hen, die zich door een broeder doen vervangen;

6°. hen, die verlof hebben bekomen wegens ziekte, welke niet als gevolg van den dienst is te beschouwen;

7°. de vrijwilligers, die in de reserve zijn overgegaan, wat alleen kan geschieden na het afleggen van een voldoende examen.

De jaarlijks verschuldigde som bedraagt 3000 Reis (1000 = ± f 2,70) voor de onder 2°, 3° en 7° genoemden en 2500 Reis voor de overigen.

Vrijstelling van deze belasting wordt alleen verleend aan bedeelden en aan hen, die niet in staat zijn in hun levensonderhoud te voorzien (1).

De voorwaardelijk vrijgestelden — waaronder de afgekeurden niet zijn begrepen — en zij, wier komst onder de wapenen is verdaagd, moeten in *Rumenië* krijgsbelasting betalen.

(1) Na de samenstelling van dit opstel blijkt mij uit het *Mil. Wochenblatt*, N°. 108 van 1895, dat de wet van 12 September 1887 is vervangen door die van 27 September 11, waarbij het aan dienstplichtigen wordt vergund om vrijstelling van dienst te koop voor een bedrag van 150.000 Reis, dat op 50.000 en 25.000 wordt teruggebracht, indien eerst respectievelijk 6 en 15 maanden onder de wapenen zijn doorgebracht.

De aldus verkregen gelden worden uitsluitend besteed tot het geven van een eenigermate militaire vorming aan de tweede reserve, die samengesteld is uit die dienstplichtigen, welke in verband met de geringe legersterkte niet worden ingelijfd en uit hen, die vrijgesteld zijn wegens te geringe lengte.

De opbrengst wordt ten bate van het leger besteed, onder anderen voor pensioenen aan onderofficieren en minderen en voor onderstand aan oud-militairen of aan hunne gezinnen.

In *Servië* is ieder ingezet, die niet persoonlijk zijn geheelen militairen dienst vervult, een krijgsbelasting (*voïnitsa*) verschuldigd, die het tiende gedeelte bedraagt van den aanslag in de inkomstenbelasting.

De heffing geschiedt gedurende 20 jaren: 10 jaren wegens dienstplicht in de geregelde troepen en evenlang wegens dienstplicht in den 1sten ban van de militie. De opbrengst komt ten goede aan het bewapeningsfonds.

Ouders zijn aansprakelijk, dat hunne kinderen deze belasting voldoen, en eveneens hoofden van *Zadrouga's* — dat zijn vereenigingen van samenwonende, tot dezelfde familie behoorende gezinnen — voor zooveel betreft de leden van de onder hunne leiding staande gemeenschap. Deze aansprakelijkheid gaat zoover, dat de belasting ook moet worden betaald voor hen, die zich aan den dienst onttrekken door het land te verlaten. De aanslag geschiedt dan tijdens den geheelen duur van de afwezigheid, en desniettemin wordt het niet voldoen aan de militieplichten, bij arrestatie vóór het voleindigd 30ste levensjaar, gestraft met een gedwongen driejarig verblijf onder de wapenen.

Vrijgesteld van de krijgsbelasting zijn zij, die gerangschikt zijn in de twee laagste klassen van de personeele belasting, en zij, die in en door den dienst ongeschikt zijn geworden om hun dienstplicht verder te vervullen.

Sedert 1843 heeft *Turkije* een legerorganisatie volgens de beginselen die hieromtrent in de meeste Europeesche landen worden gehuldigd.

Terwijl de traditie werd gehandhaafd, dat geen Christenen in het leger mogen dienen, werd als vergoeding voor die vrijstelling van hen een hoofdgeld (*kharatch*) gevraagd, dat de Mahomedanen niet hadden te voldoen.

Later — in 1856 — werd bepaald, dat de oproeping voor den krijgsdienst zou geschieden zonder onderscheid van godsdienst, maar dat Christenen tegen betaling zouden kunnen worden vrijgesteld.

Nochtans bleven de Mahomedanen de eenige dienstplichtigen, omdat men bij de uitvoering van de bepaling van 1856 op allerlei moeilijkheden stuitte, niet het minst op het verzet van de Muzelmannen, dié de, uit een oogpunt van trouw aan den Staat, niet boven verdenking staande Christenen ongaarne in de gelederen zagen inlijven, waar zij bovendien hunne mededinging vreesden naar het verkrijgen van graden of militaire betrekkingen.

Om evenwel herinneringen aan vroegere overwinningen weg te nemen, werd het eenigszins vernederende hoofdgeld verdoopt in een belasting op de vervanging van den krijgsdienst (*bédel i askéri*).

Bij de wet van 28 Juli 1878 werd in *Zwitserland* eene eedgenootschappelijke krijgsbelasting (*taxe d'exemption du service militaire*; *Militärpflicht-Ersatz*



steuer) ingesteld, nadat zij reeds sedert 1846 voor de verschillende Kantons afzonderlijk had bestaan.

Bedoelde wet schrijft voor, dat ieder naar den leeftijd dienstplichtig Zwitser, die niet persoonlijk zijn dienstplicht vervult, ongeacht hij binnen of buiten de grenzen verblijf houdt, jaarlijks een zekere som moet betalen.

Hetzelfde geldt voor in Zwitserland gevestigde vreemdelingen, tenzij internationale tractaten hen vrijstellen, of dat zij tot een rijk behooren, waar de aldaar verblijvende Zwitsers noch dienstplichtig zijn, noch in een krijgsbelasting behoeven bij te dragen.

Per aangeslagen hoofd worden jaarlijks 6 frcs. gevraagd en bovendien een suppletoir bedrag, afhankelijk van vermogen of inkomen, en wel 1 frc. 50 per 1000 frcs. zuiver vermogen en evenveel per 100 frcs. zuiver inkomen.

Als zuiver vermogen worden aangemerkt de roerende en onroerende eigendommen na aftrek van de schulden. Ten behoeve van den landbouw gebruikte gebouwen en terreinen worden, na aftrek van hypotheeklasten, berekend volgens  $\frac{3}{4}$  van de verkoopwaarde. De waarde van voor het bedrijf benodigde voertuigen en ook de noodige handwerks- en landbouwgereedschappen worden niet mede berekend. Voorts wordt de helft van het vermogen van de ouders, en, indien deze niet meer in leven zijn, van de grootouders, in rekening gebracht, met inachtneming van het aantal kinderen of kleinkinderen, behalve in geval de vader van den belastingplichtige persoonlijk in militairen dienst is, of wel krijgsbelasting betaalt.

Als zuiver inkomen wordt aangemerkt:

1°. de winst, verkregen door de uitoefening van eenige kunst, beroep of bedrijf, waarvan de kosten — behalve die voor de huishouding — worden afgetrokken, die gemaakt moeten worden om de winst te behalen, evenals 5<sup>o</sup>/<sub>100</sub> van het bedrijfskapitaal;

2°. de opbrengst van lijfrenten, pensioenen en dergelijke inkomsten.

Bij den aanslag wordt het zuiver inkomen met 600 frcs. verminderd, terwijl zuivere vermogens van minder dan 1000 frcs. niet worden belast.

Vrijgesteld zijn:

1°. bedeeiden en onvermogensden, die door gebreken niet in staat zijn in hun onderhoud te voorzien;

2°. zij, die tijdens hun diensttijd ongeschikt zijn geworden om dien verder te volbrengen;

3°. in het buitenland vertoevende Zwitsers, die aldaar moeten dienen of in een krijgsbelasting moeten bijdragen;

4°. de van persoonlijken dienst vrijgestelde spoorweg- en stoomboot-beambten, alsmede grenswachters en politiepersoneel.

Belastingplichtigen, die tusschen de 32 en 44 jaar oud zijn, betalen de helft van hetgeen zij feitelijk verschuldigd zijn.

In jaren, dat het grootste deel van de keurtroepen bijzonder veel werkelijken dienst moet verrichten, kan de krijgsbelasting worden verhoogd, en zelfs tot het dubbele worden opgevoerd.

De opbrengst komt voor de helft aan den Bond, voor de wederhelft aan de Kantons ten goede. Een deel van eerstbedoelde helft wordt bestemd voor de bondskas; de rest voor het militair pensioenfonds.

De jaarlijksche opbrengst bedraagt ongeveer 2.000.000 frcs.; op de begroo-ting voor 1895 werd die voor den Bond geraamd op 1.400.000 frcs.

Den 17den Maart 1881 werd in den Rijksdag door de regering een wetsontwerp ingediend volgens hetwelk, in *Duitschland*, door hen, die hun werkelijken dienst niet bij leger, marine, landweer of zeeweer 1ste klasse kunnen vervullen, op zijn langst gedurende 12 jaren een belasting zou verschuldigd zijn.

Het lag in de bedoeling om vrijstellingen te verleen en aan bedeeden, aan hen die niet in eigen onderhoud kunnen voorzien, en aan hen die door den dienst ongeschikt worden om hun dienstplicht geheel te volbrengen.

De vaste bijdrage zou 4 Mark bedragen en bovendien zou  $3\frac{3}{4}\%$  verschuldigd zijn voor een belastbaar inkomen van meer dan 6000 Mark, terwijl voor kleinere inkomens trapsgewijze afnemende bedragen tot een minimum van 10 Mark, bij een inkomen tusschen 1000 en 1200 Mark zouden worden gevorderd.

Het vermogen van de ouders van belastingplichtigen zou voor de helft worden in rekening gebracht, na, bij aanwezigheid van meer dan een kind, door hun aantal te zijn gedeeld.

Verder liet het ontwerp toe om den aanslag volgens de naastlagere klasse te doen, indien bijzondere omstandigheden van den belastingplichtige, zooals een groot aantal kinderen, het ten laste hebben van onverzorgden, langdurige ziekte, tegenspoed en dergelijke, zijn draagvermogen mochten verminderen.

Het was de bedoeling om ook de 9 vorige jaargangen van de militie aan de bepalingen van deze wet te onderwerpen.

In *Italië* werden meermalen voorstellen gedaan tot het invoeren van een krijgsbelasting (*Tassa militare*), en wel voor het eerst in het niet in openbare beraadslaging gebrachte ontwerp van 1874. Bij de op 28 November van hetzelfde jaar ingediende recruteeringswet werd voorgesteld om de bij de 2de en 3de categorie ingedeelden een som te doen betalen, die door een nadere wet zou worden vastgesteld.

De meerderheid van de Commissie van rapporteurs was voor de invoering van een krijgsbelasting, maar toch adviseerde de Commissie tegen het in de wet opnemen van het beginsel, omdat de Minister van Oorlog niet aan

het geuit verlangen kon voldoen om dadelijk de bedoelde aanvullingswet in te dienen.

Hij achtte eerst een onderzoek noodig om in groote trekken de grondslagen te kunnen aangeven, die bij toepassing van het beginsel zouden moeten worden in acht genomen.

Wijl voorts de Minister de ingedeelden der 2de en 3de categorie wilde aanslaan, terwijl de Commissie alleen belasting wilde heffen van de 3de categorie en van de vrijgestelden, werd geen gevolg gegeven aan het oorspronkelijk plan, om door de Vertegenwoordiging bij motie te doen beslissen, in hoeverre de indiening van een ontwerp van wet op de krijgsbelasting al dan niet gewenscht werd.

Een in 1883 gedaan voorstel beoogde — overeenkomstig den dienstdienst in het leger 1ste en 2de linie — een heffing gedurende 12 jaren van:

1°. de van militairen dienst vrijgestelden, uitgezonderd bedeeden en zij, die ongeschikt mochten zijn om in eigen onderhoud te voorzien;

2°. de ingedeelden bij de 2de categorie, en

3°. de ingedeelden bij de 3de categorie.

Behalve een vast bedrag van 6 lire (1 lire = ± f 0,50), zou een opgeld verschuldigd zijn, afhankelijk van het inkomen, en wel opklimmend van 4 $\frac{1}{2}$  lire, voor een inkomen van 400 lire, tot 96 lire bij een inkomen van 6000 lire, terwijl verder voor elke 1000 lire inkomen — tot 100.000 lire — 18 à 36 lire zouden moeten worden betaald.

Men rekende op deze wijze een jaarlijksche ontvangst te zullen innen van 12.185.700 lire, welke som zou worden aangewend tot stijving van een fonds, waaruit men, ten behoeve van onderofficieren, reëngagementspremiën en soldijverhoogingen dacht te bekostigen.

De wet van 19 Juli 1871 had namelijk de van 1866 dagteekende bepaling afgeschaft, dat vrijstelling van den dienst kon worden verkregen door betaling van 3200 lire, die in genoemd fonds werden gestort. Wel is waar bleef toen nog vrijstelling van de 1ste categorie mogelijk door betaling van 2500 lire, maar ook deze bepaling verviel bij de wet van 7 Juni 1875.

Het ontwerp van 1883 werd niet aangenomen. Nochtans werden nadien wederom door de regeering stappen gedaan om tot de invoering te komen van een krijgsbelasting.

Een door den Minister van Oorlog benoemde Commissie om het ontwerp te bestudeeren, bracht in 1887 een verslag uit, dat de invoering van zulk een heffing bepleitte en hare jaarlijksche opbrengst op 7 $\frac{1}{2}$  millioen lire raamde.

Zij wilde de bij de 2de en 3de categorie ingelijfd en ook de voor den dienst ongeschikten, gedurende 12 jaren belasten, door die van de 2de categorie jaarlijks 6 en de overigen 12 lire te doen betalen.

In *Rusland* werd in 1889 door de Ministers van Financiën en van Oorlog bij den Raad van het Keizerrijk een voorstel ingediend, volgens hetwelk ieder, die door loting werd vrijgesteld, 5 roebel zou moeten betalen op 15 September van het jaar, waarin de klasse werd opgeroepen, waartoe de vrijgestelde zou hebben behoord indien hij niet was vrijgeloot.

Het komt mij billijk voor bij een krigsbelasting door alle aangeslagenen een gelijk hoofdgeld te doen betalen en bovendien een opgeld te heffen van hen, die als gegoed zijn aan te merken, welk opgeld in verhouding moet staan tot den welstand, waarin de belastingplichtige verkeert.

Immers de druk, die een ambachtsman ondervindt door de verschuldigde betaling van een zekere som, zal eerst dan in dezelfde mate worden gevoeld door een persoon, die tot den gezeten burgerstand behoort, indien deze laatste een grootere som verschuldigd is.

Voorts is vrijstelling van dienst in het algemeen meer waard voor welgestelden, dan voor daglooners, terwijl het mij rechtvaardig voorkomt om het kapitaal in het bijzonder te belasten, wijl dit het meeste belang heeft bij de goede inrichting van de krijgsmacht, die zoowel de inwendige rust en de veiligheid moet verzekeren als het volksbestaan en het behoud van de koloniën.

Als een niet drukkende heffing stel ik mij een krigsbelasting voor, waarbij alle niet-ingelijfde dienstplichtigen, zoolang hunne militieplichten bij het leger duren, jaarlijks een hoofdgeld van f2,50 moeten betalen, benevens een opgeld, vast te stellen volgens het vermogen en volgens het inkomen, en wel ten bedrage van 50% van het verschuldigde volgens de vermogensbelasting en van even zooveel volgens de belasting op bedrijfs- en andere inkomsten, daarbij aannemende dat bij het leven van de ouders door dezen, en, na het overlijden van de ouders, door de eventueel in leven zijnde grootouders, de belasting moet worden voldaan, waarvoor het verschuldigde opgeld alsdan wordt berekend door deeling door het aantal wettige erfgenamen.

In achterstaande tabel zijn eenige gegevens verzameld aangaande den afloop van de lichteningen 1888—1894 van de Nationale Militie.

Lichting.	Behalve wegens eigen militairen dienst vrijgesteld.					Aantal lotelingen, na aftrek van de vrijgestelden, uitgesloten en overledenen.	Totaal der afgeleverde manschappen.	Vrijgesteld door de loting.	Totaal der niet-ingelijfde militieplichtigen, beh. uitgesloten en vrijgestelden wegens eigen militairen dienst.
	Kleiner dan 1.55 M.	Ziekelijke gesteldheid of gebreken.	Eenige wettige zoons.	Wegens broederdienst.	Totaal.				
1888	874	2957	4776	9535	18142	19222	10943	8279	26421
1889	907	2923	4678	9442	17950	19472	10958	8514	26464
1890	879	2916	4757	9672	18224	20366	10975	9391	27615
1891	818	3210	4814	9501	18343	19852	10976	9876	28219
1892	822	3514	5136	10041	19513	21498	10965	10533	30046
1893	967	3695	5138	10095	19895	22343	10983	11360	31255
1894	879	3774	4906	9904	19463	23101	10980	12121	31584

Aannemende, dat het verloop van het aantal vrijgestelden gelijk is aan dat van de ingelijfden, dan zouden bij de heffing van eene krijsbelasting van de niet-ingelijfden op 1 Maart 1895 zijn aangeslagen :

$$\text{van de lichting 1888: } \frac{83}{100} \times 26.421 = 21.929,43 \text{ hoofden;}$$

$$\text{» » » 1889: } \frac{84}{100} \times 26.464 = 22.209,76 \text{ »}$$

$$\text{» » » 1890: } \frac{85,1}{100} \times 27.615 = 23.420,365 \text{ »}$$

$$\text{» » » 1891: } \frac{86,2}{100} \times 28.219 = 24.324,778 \text{ »}$$

$$\text{» » » 1892: } \frac{88,6}{100} \times 30.046 = 26.620,756 \text{ »}$$

$$\text{» » » 1893: } \frac{91}{100} \times 31.255 = 28.442,05 \text{ »}$$

$$\text{» » » 1894: } \frac{93,9}{100} \times 31.584 = 29.657,376 \text{ »}$$

dus in totaal. . . 176.604,515 hoofden.

Een hoofdgeld van  $f$  2,50 zou dus een jaarlijksch voordeel geven van  $\pm f$  441.500, waarvan evenwel moet worden afgetrokken de som, die voor rekening zou komen van de bedeeden en van hen, die door ziekelijke

gesteldheid of door gebreken niet in staat zijn in hun levensonderhoud te voorzien.

Aangezien het aantal bedeelden in 1880, door het Kamerlid HINTZEN in de zitting van 28 Februari 1894, werd gezegd te bedragen 186.880, d. i.  $4\frac{1}{2}\%$  van de toenmalige bevolking, waartoe uit den aard der zaak een zeer groot aantal oude, afgeleefde personen behooren die geen kinderen te hunnen laste hebben, en wijl verder onder de van militiedienst vrijgestelden, wel is waar  $16\%$  voorkomen waarmede dit het geval is wegens ziekelijke gesteldheid of gebreken, maar slechts een zeer klein gedeelte daarvan ongeschikt zal zijn om in eigen onderhoud te voorzien, zoo geloof ik niet te voordeeligh te schatten door aan te nemen, dat  $5\%$  van het aantal aangeslagenen van de betaling van het hoofdgeld zal moeten worden vrijgesteld.

Aan hoofdgeld zal dus worden geïnd:  $95\%$  van  $f 441.500 = \pm f 420.000$ .

De statistiek voor de Nationale Militie leert, dat in het achtjarig tijdperk 1887—1894 ruim  $20\%$  van de dienstplichtigen dezen plicht door anderen deden waarnemen. Dus was  $\frac{1}{5}$  van het jaarlijks voor den dienst bestemde aantal jongelieden, voldoende welgesteld om de kosten te dragen van een plaatsvervanger of van een nummervervisselaar. En dit  $\frac{1}{5}$  zal — hetzij persoonlijk, hetzij in opgaande linie — als gevolg van die welgesteldheid vermoedelijk wel zijn aangeslagen geweest in de vermogens- of in de bedrijfsbelasting.

Aangezien de ondervinding verder leert, dat ook door jongelieden, wier middelen hun veroorloven om zich in hun dienst te doen vervangen, persoonlijk aan den dienstplicht werd voldaan, en wijl voorts een betrekkelijk groot aantal personen, wier vaders in de bedrijfsbelasting bijdragen, zich als miliciens deed inlijven, zoo wordt de rijkdom van de ingezetenen, naar ik geloof, niet overschat, wanneer wordt aangenomen dat  $\frac{2}{5}$  van de voor militiedienst aangewezenen, dus ook van de militieplichtigen en van de vrijgestelden, of zelf in de vermogens- of bedrijfsbelasting is aangeslagen, of tot een gezin behoort, waarvan het hoofd een dezer beide belastingen verschuldigd is.

Nog moet er rekening mede worden gehouden, dat het aantal kinderen in zeer welgestelde gezinnen gemiddeld kleiner is dan dat in de minder welgestelde, waarom ik meen te mogen aannemen dat het gemiddeld aantal kinderen, zijnde 3, het werkelijk bezit van de in de vermogensbelasting betalenden overtreft, maar lager is dan dat van de in de bedrijfsbelasting aangeslagenen.

Diensvolgens zal ik onderstellen dat de uithoofde van de vermogensbelasting tot het betalen van opgeld verschuldigten uit gezinnen met twee kinderen zijn, en de wegens bedrijfsbelasting aangeslagenen uit gezinnen met vier kinderen.

Wijl voorts in het dienstjaar 1894/95 77.672 personen in de vermogensbelasting waren aangeslagen en 224.594 binnenslands wonenden in de

bedrijfsbelasting, dus in de laatste ongeveer 3 maal meer dan in de eerste, kan worden aangenomen, dat van de  $\frac{176604}{5} \times 2 = 70.640$  personen, die opgeld zullen moeten betalen,  $\frac{70640}{4} = 17.660$  dit schuldig zullen zijn wegens aanslag in de vermogensbelasting en 52.980 wegens de bedrijfsbelasting.

Blijkens de »Bescheiden betreffende de geldmiddelen» bedroeg de opbrengst der vermogensbelasting over 1894/95 f 6.852.781, zoodat kan worden aangenomen, dat door de 17.660 personen waarvan hier sprake is — of door hun ouders — daaraan wordt bijgedragen voor  $\frac{17660}{77672} \times 6.852.781 =$  f 1.557.612.

Worden de ouderloozen buiten beschouwing gelaten, dan zal het uit de vermogensbelasting voortspruitende opgeld dus kunnen worden geraamd op: 50% van  $\frac{1.557.612}{2}$ , dus f 389.403.

De totale opbrengst van de bedrijfsbelasting was in het dienstjaar 1894/95, voor zooveel het binnenland betreft, f 4.617.491, waarvan door naamloze vennootschappen, commanditaire vennootschappen op aandelen, coöperatieve of andere vereenigingen en onderlinge verzekeringsmaatschappijen f 916.533 werd bijgedragen, zoodat de 224.594 binnenslands wonende personen, die belastingplichtig waren, f 3.700.958 betaalden.

Globaal kan dus worden aangenomen, dat de 52.980 personen, die opgeld verschuldigd zijn uit hoofde van hun aanslag in de bedrijfsbelasting, daaraan moeten betalen:  $\frac{52980}{224594} \times 3.700.958 =$  f 874.170, zoodat dus het door hen verschuldigde opgeld zal bedragen 50% van f 874.170 gedeeld door 4, zijnde het aantal kinderen dat in de hier in aanmerking komende gezinnen wordt ondersteld, of wel f 109.271.

De totale opbrengst van een Nederlandsche krigsbelasting, geheven op de bovenaangegeven wijze, die mij billijk en zeer weinig drukkend voorkomt, kan dus worden gesteld op f 420.000 + f 389.403 + f 109.271 = ruim f 910.000.

J.

*Algemeen Nederlandsch Vredesbond. Redevoering te 's Gravenhage uitgesproken bij het vijf-en-twintig-jarig bestaan, door Mr. J. B. BREUKELMAN, waarnemend Voorzitter. 's Gravenhage, GEBR. BELINFANTE. 1896.*

*Nederlandsche Vredesbond, Jaarboek 1896. 's Gravenhage, GEBR. BELINFANTE. 1896.*

Het is onwedersprekelijk, dat naarmate de mensch op een hooger trap van beschaving staat, hij met des te grooter weerzin, met des te inniger deernis elke oorzaak beschouwt, waardoor de vruchten dier beschaving bedreigd worden. De groote rampen, welke de menschheid, nu hier, dan daar, schier onophoudelijk treffen, maken op zijn fijngevoelig gemoed een diepen indruk en rusteloos zint hij op middelen om die rampen af te wenden of hare schadelijke gevolgen te verzachten. Hevig woedende epidemische ziekten, zware branden, alles vernielende watervloeden, ja zelfs de vernietigende werking van het hemelvuur, hij tracht ze alle te voorkomen of te beteugelen door de middelen, die de schoonste vrucht der beschaving — de wetenschap — hem in handen geeft. En is het dan wonder, dat hij daarbij ook op den oorlog — dien geesel der menschheid — zijn oog richt en dat hij op middelen peinst om ook deze plaag van het aardrijk te verbannen, dat hij er met al de kracht, die in hem is, naar streeft het schoone beeld van den eeuwigen vrede te verwezenlijken?

Vrede op aarde! Ziet, dat edele doel tracht ook het Algemeen Nederlandsch Vredesbond te bereiken, daarvoor strijdt het thans gedurende vijf-en-twintig jaar met onverzwakte kracht.

Uitgaande van de stelling, dat de oorlog is een onrechtmatig middel om geschillen tusschen Staten op te lossen en alleen ter zelfverdediging geoorloofd is, dat hij is een wanklank in onzen tijd van beschaving en verlichting, die de zedelijke en stoffelijke belangen der natiën dreigt te vernietigen, oordeelt het Vredesbond, dat alles moet worden beproefd om door andere middelen, dan het ruw geweld, het recht tusschen de volken te handhaven.

Nu rijst echter de vraag of ter bereiking van dat doel eigenlijk wel een bond noodig is, of de hoogere trap van beschaving, die langzamerhand bereikt wordt, den oorlog niet, als vanzelf, zooveel mogelijk zal doen vermijden, of er tegenwoordig nog richtingen zijn, die den oorlog om den oorlog willen?



Ja, zegt de Heer BREUKELMAN, wij kennen drieërlei soort van tegenstanders :

- 1°. de mannen van het zwaard, de militaire stand in één woord;
- 2°. zij, die oorlog als historische noodzaak beschouwen, en
- 3°. zij, die zich op een godsdienstige wet beroepen.

Over de laatste richting zullen wij niet breed uitweiden; godsdienstige opvattingen zijn in hoofdzaak gevoelsuitingen, die slechts zelden door rede-neering — zelfs door de meest overtuigende — met goeden uitslag bestreden worden. Hij, die al wat *is*, als van goddelijken oorsprong beschouwt, zal zeer zeker den oorlog, maar dan ook den Vrededebond, als door God gezonden beschouwen; hij zal zich bij de rampen, welke het menschedom treffen, gelaten nederleggen, hij zal niet trachten daartegen te reageeren; evenmin tegen den oorlog door middel van vrededebonden, als tegen de pokken door middel van vaccine. Toch is de, mede door den Heer BREUKELMAN aangevochten, stelling van JOSEPH DE MAISTRE, »si la justice humaine frappaît tous les coupables, il n'y a aurait pas de guerre», zelfs van het standpunt van den Vrededebond niet *onjuist*, al moge men het middel nog erger dan de kwaal achten. Wanneer het geheele menschedom toch uitsluitend uit rechtvaardigen — en dan in den hoogsten zin van het woord — bestond, zou er wellicht geen oorlog meer zijn en had men den gelukstaat — den toestand van eeuwigen vrede — op eenmaal bereikt.

De tweede groep vormen zij, die den oorlog als historische noodzaak beschouwen. Zij stellen zich op den bodem van het verleden en leiden, uit hetgeen *was*, af wat *is* en worden zal. De regels, door hen uit de historie ontwikkeld, kunnen natuurlijk geen bindende kracht hebben; menschen en toestanden wisselen voortdurend en de dag van morgen kan ons te aanschouwen geven, wat wij heden allermint bevroeden.

Toch kan met deze groep niet maar met enkele woorden worden afge-rekend, zooals de Heer BREUKELMAN schijnt te willen doen, door hunne richting samen te vatten in de woorden »macht gaat boven recht» en deze stelling op ethische gronden te verwerpen.

Hoe verschillend toch de vormen zijn, waaronder wij de ontwikkeling der menschheid in onderscheidene tijdperken waarnemen, zoo zijn daarin vaste regels zeer zeker niet te miskennen; regels, die ons doen zien, hoe gelijke oorzaken steeds analoge gevolgen hebben. Dit geldt ook ten aanzien van de Staten; zij worden geboren, ontwikkelen zich en komen in verval. Doch gelijk in het leven der schepselen de geboorte hare barensweeën, de dood zijn doodstrijd met zich brengt, zoo zal ook het ontstaan en het verdwijnen der Staten met geweldige schokken gepaard gaan; schokken, die zich gewoonlijk in den vorm van oorlogen openbaren.

Zal dit ook in de toekomst geschieden? Wie zal het zeggen? Alleen dan toch zouden die hevige schokken voorkomen kunnen worden, wanneer de Staten steeds in ontwikkeling bleven toenemen en het verval, dat wij tot heden,

als regel, op het toppunt van bloei zagen volgen, niet meer intrad. Want zelfs de meest oprechte Vredebonder zou, ter wille van de harmonische ontwikkeling der menschheid, niet mogen wenschen, dat een steeds meer en meer tot verval gerakende Staat kunstmatig in het leven gehouden werd, alleen om den oorlog met zijne hevige gevolgen te voorkomen. Evenals het zieke deel eener plant moet uitgesneden worden, om aan de plant zelve hooger en wasdom te verschaffen, zoo zal ook de Staat, die zich zelf overleefd heeft en ten val neigt, ten bate der menschheid moeten verdwijnen.

Laag neerzien op hetgeen, de oorlog in historische beteekenis aan het menschdom geschonken heeft, zal echter niemand, mogen doen, zelfs niet de grootste tegenstander van den oorlog. Men vergete toch nimmer, dat de groote beginselen, waarmede ons tegenwoordig bestaan staat en valt — de gewetens- en de burgerlijke vrijheid —, om van andere te zwijgen, met de punten der bajonetten verworven zijn. In dien zin beschouwd, heeft, in het verleden, de oorlog zeer zeker vaak gewerkt als een onweder, dat, hoe ontzettend ook in zijn uitingen, een heilzame, verfrisschende uitwerking op den bedorven dampkring had.

En nu de mannen van het zwaard. Hoezeer COURCELLE-SENEUIL moge beweren, dat de militair bij den oorlog wint — een bewering, die, ware zij juist, alleen zou kunnen gelden voor dengene, die op het slagveld het leven niet liet, en dus nimmer op den militair in het algemeen toepasselijk kan zijn —, gelooven wij niet, dat er onder de beschaafde militairen velen gevonden zullen worden, die den oorlog *om* den oorlog wenschen, al acht menigeeen hunner hem voorshands onvermijdelijk.

Hetgeen nu door deze categorie van personen omtrent de oorzaken en het wezen van den oorlog verkondigd wordt, zonder meer, als drogredenen te bestempelen, ziet, dat getuigt m. i. niet van de vreedzame, menschlievende geaardheid, die men te recht in den Vredebonder mag onderstellen.

Is het dan zoo verwonderingwekkend, dat zij, die hun geheele bestaan aan den militairen stand wijden, die gansch hun leven besteden aan de voorbereiding ten oorlog van zichzelf en van het weerbare deel der natie, dat zij ook hunne gedachten laten gaan over de rol, welke de oorlog in den ontwikkelingsgang der menschheid speelt, over de oorzaken, het wezen en de gevolgen van den oorlog? En wanneer zij dan op grond van studie, overpeinzing of ervaring tot de meening gekomen zijn, dat strijd noodig is voor ontwikkeling en deze strijd zal bestaan, zoolang het menschdom bestaat, dan mogen andersdenkenden hen bestrijden, doch dan verdienen zij een nobeler bestrijding dan die, welke spreekt uit de woorden »eigenbelang» en »drogredenen», welke de Heer BREUKELMAN hen, zeer vredelievend, naar het hoofd werpt.

Is het dan zoozeer te verwonderen, zouden wij willen vragen, dat hij, die gadeslaat hoe het materialisme, met al zijne verderfelijke eigenschappen,

steeds wijder om zich heen grijpt en den drang naar het ideale meer en meer in het individu verdringt, in den oorlog, als laatste uiting, en in de voorbereiding tot den oorlog, als regel, een uitstekende leerschool ziet voor onze jonge mannen, omdat die oorlog en die voorbereiding van hen eischen het achterstellen van het eigen ik, van de natuurlijke zelfzucht voor de belangen der gemeenschap; dat hij iets voelt voor den man, die niet alleen zegt, doch toont bereid te zijn alles, tot zelfs het leven, op te offeren voor het ideaal, dat hij reeds aan moeders schoot heeft leeren liefhebben: de eer en het welzijn van het vaderland?

Is het dan wonder, herhalen wij, dat een man als MOLTKE — toch niet le premier venu —, door deze gedachte beziel, uitriep: »Der ewige Friede ist ein Traum und nicht einmal ein schöner und der Krieg ist ein Glied in Gottes Weltordnung. In ihm entfalten sich die edelsten Tugenden des Menschen: Muth und Entsagung, Pflichttreue und Opferwilligkeit mit Einsetzung des Lebens. Ohne den Krieg würde die Welt im Materialismus versumpfen».

Is het wonder, wanneer men rekening houdt met den mensch, zooals hij nu eenmaal is, dat een denker, als VON DER GOLTZ, aan het einde van zijne beschouwingen over *Das Volk in Waffen* tot de slotsom komt: »So lange Völker auf Erden nach irdischen Gütern streben, so lange sie danach trachten, für nachwachsende Geschlechter Raum zur Entfaltung, Ruhe und Ansehen zu sichern, so lange sie, von grossen Geistern geführt, über die engen Grenzen alltäglichen Bedürfniss hinaus nach der Verwirklichung politischer und kulturhistorischer Ideale streben, so lange wird es Kriege geben... Sicher ist: Kriege sind Menschenloos, sind unvermeidliches Völkergeschick. Ewiger Frieden ist den Sterblichen in dieser Welt nicht beschieden.»

Met het voorgaande hebben wij, vooropstellende, dat geen beschaafd mensch den oorlog *om* den oorlog wil, d. w. z., den oorlog wenscht als een uiting van wreedheid en bloeddorstigheid, in het kort trachten aan te geven, dat hij vooralsnog door velen onvermijdelijk geacht wordt, waarschijnlijk niet immer te vermijden zal zijn en bij veel ellende, die den beschaafden mensch met deernis vervult, toch ook in meer dan een opzicht eene goede zijde heeft.

Daarmede kiezen wij allerminst partij tegen den Vrededebond. Integendeel! Waar hij door woord en geschrift de publieke meening meer en meer doordringt van de wenschelijkheid om rechtsgeschillen tusschen Staten zoo mogelijk langs den weg van arbitrage te beslechten, zal hij ongetwijfeld een goed werk doen en wellicht oorzaak kunnen zijn, dat de wapenen langer in de scheeden blijven rusten, dan zonder zijne werkzaamheid het geval zou zijn.

Doch men stelle zijne verwachtingen niet te hoog! Het is ongetwijfeld

een groote stap in de door den Vredesbond gewenschte richting, dat de arbitrage-clausule in verschillende met vreemde mogendheden gesloten tractaten is opgenomen, doch men verlieze niet uit het oog, dat volgens die clausule de uitspraak door arbiters alleen zal plaats hebben bij strijdvrage, die noch de *autonomie*, noch de *onafhankelijkheid* der contracteerende mogendheden betreffen, en hoe licht zal men niet, bij het rijzen van een geschil, een van beide, zij het ook middellijk, bedreigd kunnen achten.

Mocht het ons vergund zijn den Vredesbond ten slotte nog een welgemeenden raad te geven, dan zouden wij hem — wil hij op practisch terrein blijven — in overweging willen geven niet over te gaan tot de door de Afdeeling Groningen voorgestelde wijziging van art. 3 van het Reglement, waardoor dit als volgt luiden zou: »De vereeniging stelt zich ten doel te bevorderen, dat geschillen tusschen Staten worden opgelost door arbitrage, mede met de bedoeling om daardoor tot een toestand te komen, waardoor de kosten voor de krijgstoerusting belangrijk zullen kunnen worden verminderd.»

Tot toelichting van dezen raad schrijven wij de volgende woorden af, die BISMARCK eens aan den Afgevaardigde von BÜHLER in antwoord gaf op eene memorie, waarin op vermindering der weerkraft werd aangedrongen: »Erst nachdem es Euch gelungen sein wird, unsere Nachbarn für Ihre Pläne zu gewinnen, könnte ich oder ein anderer deutscher Kanzler für unser stets defensives Vaterland die Verantwortlichkeit für analoge Anregungen übernehmen. Aber auch dann fürchte ich, dass die gegenseitige Kontrolle der Völker über den Rüstungszustand der Nachbarn schwierig und unsicher bleiben, und dass ein Forum, welches sie wirksam handhaben könnte, schwer zu beschaffen sein wird.»

Een vermindering der oorlogstoerusting is, zelfs al werd algemeen tot het beginsel van arbitrage besloten, in afzienbare tijden niet te verwachten en de Staat, die er onder de tegenwoordige of overeenkomstige toestanden toe overging, zou eenvoudig politieke zelfmoord plegen. Een dergelijk beginsel behoort o. i. alzoo in het programma eener vereeniging, die zich op practisch terrein wil blijven bewegen, niet te huis.

## Enkele opmerkingen over de opleiding van militaire hoefsmeden.

Sedert 1 November ll. is te Bergen-op-Zoom eene Rijsschool voor de bereden-artillerie opgericht en wordt het onderricht in de rijkunst voor dit Wapen niet meer gegeven aan de Rij- en Hoefsmidschool te Amersfoort.

Zonder in eene beoordeeling te treden van het nut van dezen maatregel, mogen wij aannemen, dat er wel overwegende redenen zullen hebben bestaan, om in het vervolg twee rijsscholen in stand te houden, maar het wil ons, om later te vermelden redenen, voorkomen, dat het legerbestuur wellicht een stap verder had kunnen gaan, en ook de Hoefsmidschool geheel had kunnen afscheiden van het rijkunstig onderwijs.

Dat bij den bestaanden toestand, nl. dat de Hoefsmidschool aan de Rijsschool te Amersfoort is verbonden, het onderwijs aan eerstgenoemde inrichting volkomen tot zijn recht kan komen, zouden wij niet durven beweren. Vrij talrijk zijn dan ook de klachten, welke men hoort over het gehalte der militaire hoefsmeden, welke klachten in de laatste jaren zeker niet verminderd zijn en waarvan de gegrondheid bezwaarlijk kan worden betwijfeld.

Wij willen hier op die klachten niet ingaan en geenszins beweren, dat burger-hoefsmeden beter werk leveren, doch wij willen eens nagaan, hoe een militaire hoefsmid, die inderdaad goede hoefijzers maakt en deze oogenschijnlijk goed onderlegt, menigmaal zijne taak opvat.

Het is ons steeds opgevallen, dat de hoefsmid in den regel weinig, althans niet voldoende, notitie neemt, noch van den stand, noch van den gang van het paard. En toch is dit van het meeste gewicht, want in den stand der beenen komen vele afwijkingen voor; er zijn toch slechts weinig paarden met geheel normalen stand. De beenen van het paard kunnen zoowel naar buiten, als naar binnen geplaatst zijn; zij kunnen ook naar elkander toe, of van elkander af gekeerd zijn. Bovendien kunnen de beenen onder het lijf geplaatst zijn, dan wel een gestrekten stand hebben.

Gaat de smid nu aan het besnijden van den hoef en schenkt hij geen genoegzame aandacht aan dergelijke afwijkingen, dan maakt hij een hoefvorm, die niet past aan het paard dat besneden wordt; hij bewerkt dan den hoef meestal in een vorm, die overeenkomt met den hoefvorm van

het paard met normalen stand. Daar deze hoefvorm voor het paard met afwijking in stand op de eene plaats te kort is en op de andere weder te lang, zal daarvan het gevolg wezen, dat slechts op enkele gedeelten van den voet het grootste gedeelte van den lichaamslast komt (met »voet" wordt hier bedoeld het onderste gedeelte der ledematen). Bij veelvuldig loopen op harden bodem zal het paard (aldus besneden) pijnlijk worden in de gewrichten, welke in of boven den hoef gelegen zijn, hetwelk zich openbaart door meerdere of mindere stijfheid. Ook is het mogelijk, dat sommige gedeelten van den voet meer worden uitgerektd, dan normaal mag geschieden, waardoor de pezen en banden op den langen duur gaan lijden.

Het is dan ook een bekend feit, dat de oorzaak van de meeste kreupelheden in den voet moet worden gezocht, waartoe ondoelmatig besnijden van den hoef in de eerste plaats aanleiding geeft.

Op zachten bodem, zooals in de rijbaan, hinderen deze fouten van den hoefsmid weinig, daar de hoef zich bij elken stap zoodanig in den bodem plant, dat de voet normaal ondersteund wordt.

Ter verduidelijking van het bovenstaande moge een voorbeeld dienen.

Denken wij ons een paard, waarvan de beenen — hetzij de voor- of de achterbeenen — van onderen naar elkander toelooopen; onderstellen wij voorts dat het aan die beenen geen andere afwijkingen in stand heeft en het paard in kwestie dus bodemnauw is, zooals men dat noemt, eene afwijking, welke men veelvuldig bij legerpaarden aantreft.

Indien de hoeven, aan dezen stand eigen, nu zoodanig besneden worden, dat zij vlak op den bodem worden neergezet, dan zal men, de zoolvlakte van den hoef beziende, kunnen opmerken, dat de binnenhelft niet per se kleiner behoeft te zijn dan de buitenhelft, zooals normaal het geval is. Integendeel, wanneer de afwijking nog al belangrijk is, zal men zien, dat het omgekeerde het geval is, nl. dat de buitenhelft der zoolvlakte kleiner is dan de binnenhelft. Ook zal de buitenwand van den bodemnauwen hoef, in overeenstemming daarmede, korter zijn dan de binnenwand.

Valt het den smid moeilijk, om welke reden dan ook, om een goede draagvlakte aan den hoef te maken, zoo kan men met zekerheid een normale afslijtingsvlakte bekomen, wanneer men het paard onbeslagen laat loopen.

Was te voren de draagvlakte niet normaal, maar plaatst, zooals dikwijls bij dezen stand valt op te merken, het paard de buitenste helft van den hoef het eerst op den bodem, dan zal na verloop van tijd die buitenhelft meer gesleten, alzoo minder hoog zijn, dan te voren. En juist dit eenzijdig korter worden van den hoef is oorzaak van den eigenaardigen vorm zijner draagvlakte.

Indien dus de smid bij het besnijden van den hoef slechts zorg draagt, dat het paard, na afloop van deze bewerking, den hoef vlak op den grond zet, dan kan hij alle andere, voor hem dikwijls geheel onbegrijpelijke, theorieën ter zijde stellen en toch een bekwaam hoefsmid zijn.

Men ziet hem echter helaas slechts zelden in die richting werkzaam.

Even veelvuldig als men bodemnauwe legerpaarden aantreft, even dikwijls, zoo niet meer, ziet men, dat de hoof naar buiten is gedraaid en den zoogenaamden »Franschen stand" heeft. Bij dezen stand zal het onbeslagen paard den buitentoon en de binnenvers (onder »versenen" verstaat men het achterste gedeelte van den hoof) meer slijten, dan het overige gedeelte van den draagrand. Deze meerdere slijting duurt juist zoolang, totdat de hoof vlak op den bodem wordt neergezet. De gevolgen daarvan zijn, dat de buitentoon en de binnenvers iets minder lang zullen zijn dan diezelfde onderdeelen bij den hoof van het paard met normalen stand. En aanmerkelijk korter zullen bovengenoemde onderdeelen zijn dan de binnentoon en buitenvers van denzelfden hoof.

Trekt men nu een denkbeeldige lijn tusschen de diagonaal tegenover elkander staande toonen en versenen (alzoo tusschen buitentoon en binnenvers, alsmede tusschen binnentoon en buitenvers) dan zal blijken, dat bij dezen stand eerstgenoemde lijn veel korter zal zijn dan laatstgenoemde. In overeenstemming daarmede is het beloop van den draagrand bij dezen stand een geheel andere, hetgeen proefondervindelijk kan worden aangetoond door het paard onbeslagen te laten loopen.

Wordt nu een ijzer onder den hoof gelegd en bij het besnijden van den hoof geen voldoende rekening gehouden met de eischen van dezen stand, dan zal het duidelijk zijn, dat het ijzer meer zal slijten aan den buitentoon en de binnenvers. En daar normaal het ijzer meer zal slijten aan den toon, dan aan het versengedeelte, zoo zal, bij het afnemen van het oude ijzer, de abnorme meerdere afslijting aan den buitentoon meer in het oog springen.

Bovengenoemde voorbeelden van veelvuldig voorkomende afwijkingen in stand, waaraan veelal te weinig aandacht wordt geschonken, zullen het begrijpelijk maken, dat er zoovele paarden worden aangetroffen, die meer aan den buitentak, dan aan den binnentak van het ijzer slijten. En toch behoort dit niet zoo te zijn.

Beslaat de smid echter overeenkomstig de eischen der verschillende afwijkingen in stand, dan kan hij vooral in den beginne niet meer zoo vlug beslaan als anders en vermoedelijk zal hierin wel een reden moeten worden gezocht, waarom zoovele hoefsmeden liefst bij de oude sleur blijven.

Men zal misschien de opmerking maken, dat de hoefsmid in de meeste garnizoenen niet in de gelegenheid is, om, als het beslag vernieuwd moet worden, met voldoende juistheid te kunnen beoordeelen, of de hoof anders besneden moet worden dan te voren en zulks omdat nabij nagenoeg alle smederijen de harde bodem — want een zachte is voor dit doel niet te gebruiken — afhellend gemaakt is, ten behoeve van een goeden waterafvoer. Deze opmerking is zeker niet ongegrond, doch indien men werkelijk overtuigd is van het nut om de hoeven der paarden op een vlakke baan te beoordeelen vóórdát zij beslagen worden, dan zal het maken van die vlakke

baan, welke toch zoo groot niet behoeft te zijn, de kosten van het hoefbeslag niet aanmerkelijk vergrooten.

In Duitschland vindt men nabij de meeste militaire smederijen een dergelijke vlakbaan (Vorfürbahn).

Onderscheidene smeden merken bij hun beslag wel op, dat bij sommige paarden enkele gedeelten van het ijzer meer afslijten dan bij andere het geval is, doch slechts uiterst zelden schijnen zij te begrijpen, dat de oorzaak ligt in de ondoelmatige besnijding bij het voorgaande beslag.

Meestal berusten zij in die eigenaardige slijtage; soms gaan zij evenwel de kwaal verergeren, door de takken van het ijzer daar dikker te maken, waardoor het paard natuurlijk nog moeilijker loopt. Zelfs komt het voor, dat daar ter plaatse stukjes staal ingeweld worden, waardoor het dier niet in de gelegenheid is, om door eenzijdige afslijting, een gemakkelijker beslag te erlangen.

Dat een paard, hetwelk op de hierboven aangegeven wijze ondoelmatig besneden is, spoediger vermoeid wordt en zich eerder strijken zal dan anders het geval zou zijn, ligt voor de hand.

Dikwijls is het rationeel besnijden van den hoef voldoende om het strijken tegen te gaan.

Ook zal het vrij dure paardenmateriaal bij het niet goed besnijden van den hoef spoediger aan de beenen versleten zijn en meer blootstaan aan kreupelheden.

Een andere klacht, welke menigmaal wordt vernomen, is deze, dat de hoefsmid veelal een vrij onhandelbaar persoon is, die steeds heeft tegen te praten. Hoewel die klacht niet geheel ongegrond kan worden genoemd, gelooven wij, dat die minder goede eigenschap dikwijls voortspruit uit de soms minder juiste aanmerkingen, welke den smid worden gemaakt, hetzij tengevolge van vooroordeel, hetzij omdat vooral de jonge officieren niet altijd voldoende op de hoogte zijn van de eischen, welke aan een goed hoefbeslag gesteld moeten worden.

Om goede smeden bij de korpsen te verkrijgen en te behouden, zouden enkele maatregelen aanbevolen kunnen worden, welke wij thans willen bespreken.

In de eerste plaats is het zeer nadeelig, om jonge smeden, die nog geen plaatsing bij eenig onderdeel kunnen verkrijgen, andere diensten te laten doen, dan die, welke aan het vak van hoefsmid zijn verbonden. Wanneer zij hunne gewone diensten moeten verrichten in afwachting van een vacature, vergeten zij in den regel alles, wat hun ten koste van veel tijd en moeite is geleerd.

In de tweede plaats zou het zeker een stap in de goede richting zijn, wanneer er toe werd overgegaan aan bekwame smeden, den rang van wachtmeester te verleenen. Evenals bij de infanterie de meester-geweermaker en bij de bereden korpsen de meester-zwaardveger de onderofficiersstrepen hebben, zou men o. i. met evenveel recht den graad van wachtmeester



kunnen verleenen aan de hoefsmeden, die geheel op de hoogte van hun vak zijn. Maar dan stelle men de eischen ook hooger dan thans en late men hen proeven van bekwaamheid afleggen voor eene commissie, bestaande uit drie officieren, nl. een hoofdofficier van het korps, waarbij de hoefsmid naar dien graad dingt, en twee paardenartsen.

Vóór alles echter is noodig, dat de smidsleerlingen zich veelvuldig oefenen op allerlei materiaal. En daar bij de legerpaarden ziekelijke afwijkingen in den vorm der hoeven uitzondering behooren te zijn, is het bezwaarlijk al die leerlingen de gewenschte hoefvormen te verschaffen, welke voor hunne opleiding noodig zijn. Zonder veel oefening blijft het beste onderwijs evenwel zonder resultaat. Daarom komt het ons voor, dat het aanbeveling zou verdienen de militaire hoefsmidschool te vestigen in een groote stad, als 's Gravenhage of Amsterdam (1), waar een groot aantal burgerpaarden dagelijks vernieuwing van beslag noodig heeft. Op dit materiaal zouden de meer geoefenden zich onder toezicht moeten kunnen bekwamen.

Wel is waar verschilt het beslag in de groote steden aanmerkelijk van ons legerbeslag, daar vele paarden aldaar uitsluitend gebruikt worden tot het voortbewegen van zware lasten, doch zooals de toestand nu is, waarbij de smidsleerlingen zich — naar ons werd medegedeeld — uitsluitend op de paarden van het ordonnansen-eskadron en op die van de rijsschool oefenen, heeft het onderwijzend personeel geen ruime gelegenheid, om, met den leerling, aan het beslaan een nauwkeurig onderzoek op stand en gang bij een groot aantal paarden te laten voorafgaan.

Aan het hoofd van een dergelijke smidschool zou een technisch chef moeten staan, die door zijne positie geheel onafhankelijk in zijn oordeel kon zijn, en die omtrent het al dan niet raadzame van het nemen van proeven met hoefbeslag van advies zou moeten dienen, voordat dergelijke proeven worden bevolen.

Wij hebben hier vooral het oog op het scherp beslag, waarmede reeds zoovele proefnemingen hebben plaats gehad.

Nadat in 1870 de schroefkalkoenen als model scherp beslag waren ingevoerd, werd ongeveer een tiental jaren later een aanvang gemaakt met een reeks van proefnemingen, welke nog steeds voortduren.

Dat deze voorstelling niet overdreven is, moge blijken uit de navolgende opgaven van genomen proeven:

- 1°. vierkante insteekkalkoenen (die van DOMINIK);
- 2°. ronde insteekkalkoenen (die van JUDSON) bij rijpaarden 2 en bij trekpaarden 3 in elk ijzer;
- 3°. hetzelfde beslag met verdikte verseneinden, in plaats van stompe insteekkalkoenen;
- 4°. H-vormige vierkante insteekkalkoenen (uitsluitend bij cavalerie en marechaussee);

(1) Pruisen heeft zijne militaire hoefsmidscholen gevestigd te Berlijn, Breslau en Hannover.

5°. vergelijkende proef met ronde insteekkalkoenen en schroefkalkoenen — bij beiden deels pyramidaal, deels beitelvormig — 4 in elk ijzer (uitsluitend bij de veldartillerie);

6°. veerkalkoenen;

7°. insteekkalkoenen, 4 in getal (stelsel JUDSON), met weglating van een gedeelte der ijzerdikte ter plaatse der kalkoengaten — zie *Het Paard*, elfde aflevering 1895 — (uitsluitend bij de cavalerie).

Deze opgave maakt geen aanspraak op volledigheid, doch wij willen niet onopgemerkt laten, dat bij de cavalerie geen gebruik schijnt te zijn gemaakt van de uitkomsten, welke bij de artillerie zijn verkregen; de vergelijkende proeven toch, onder 5°. vermeld, vielen ten gunste der schroefkalkoenen uit, terwijl ook de Inspecteur van den geneeskundigen dienst zich verklaarde voor de invoering van schroefkalkoenen.

De tot dusverre bij de cavalerie genomen proeven hebben niet tot uitkomst gehad, dat een goed, scherp beslag werd verkregen.

In Duitschland schijnt men den weg van proefnemingen niet te willen opgaan, althans het schroefbeslag is daar al sedert jaren officieel ingevoerd (1).

Bij de kosten van die proefnemingen bringe men ook in rekening de slijtage aan de beenen der paarden, veroorzaakt doordat de smeden niet geoefend genoeg zijn, om in al die soorten van beslag behoorlijk te arbeiden. Daarbij geschieden sommige dezer proeven te overhaast, waardoor het werk niet goed *kon* zijn.

Ten aanzien van het zomerbeslag valt op te merken, dat thans bij de cavalerie, met afwijking in zooverre van het voorschrift, klapijzers zijn ingevoerd als normaal beslag. Wij betwijfelen of den Inspecteur van den geneeskundigen dienst die invoering heeft aanbevolen.

Door steeds klapijzers te gebruiken, veranderen de hoeven van vorm, worden zij langer en smaller, en gaat het hoefmechanisme, zoo noodig voor de instandhouding der beenen, verloren.

Het bovenstaande is ons in de pen gegeven, naar aanleiding van de ongunstige uitkomsten, welke wij van het onderricht in het hoefbeslag onder de oogen kregen.

Die klacht is niet nieuw, zelfs oud. Aan iemand daarvan persoonlijk een verwijt te maken, zij verre van ons. Wij gelooven gaarne, dat onder de bestaande organisatie de Hoefsmidschool, op hare tegenwoordige standplaats, moeilijk betere hoefsmeden kan leveren, dan zij nu doet.

Wij hopen echter, dat deze bladzijden er aanleiding toe mogen geven, dat aan de nederige maar hoogst gewichtige hoefbeslagkunst nog meer aandacht worde geschonken, dan tot dusverre het geval is geweest.

X.

(1) Het is zeker opmerkelijk, dat de Duitschers in den oorlog van 1870/71 zich moesten behelpen met scherpe nagels. Aan DOMINIK komt de eer toe hierin verbetering te hebben gebracht door zijn insteekkalkoenen, die voor Parijs, tijdens het beleg, het eerst werden beproefd.

### Opmerkingen betreffende de voorloopige wijzigingen der Recrutenschool.

Alvorens er toe over te gaan de »Voorloopige wijzigingen, enz., der Recrutenschool” nader te beschouwen en de opmerkingen mede te deelen, waartoe deze mij aanleiding hebben gegeven, stel ik op den voorgrond, dat elke noodeloze verandering in reglementen in het algemeen, maar zeer zeker in een militieleger met korten oefeningstijd, geheel vermeden moet worden. Leg ik mij nu de vraag voor of de commissie aan dat beginsel getrouw is gebleven, dan dient zij ontkennend beantwoord te worden.

Het komt mij voor dat het »nieuwe geweer”, behalve de lading en de vuren, de invoering van geheel nieuwe handgrepen niet noodzakelijk maakte, al zijn deze ook oogenschijnlijk eenvoudig. Wat het overdragen van het geweer betreft, zoo is dit door het kleinere en niet zoo vierkante magazijn, nu niet zoo vermoeiend meer *als vroeger* en zeer zeker gemakkelijker dan de thans voorgestelde wijze. Ook uit dat oogpunt zijn alzoo die veranderingen overbodig.

Bij al onze reglementen en nog meer bij onze oefeningen is het eenige, wat men steeds in het oog te houden heeft, of zij voldoen aan de eischen van den oorlog. Doet men dat ook bij eene samenstelling of omwerking der recruitenschool en vraagt men zich af wat deze moet bevatten ten opzichte van het geweer, dan kan het antwoord niet anders zijn, dan dat zij den soldaat moet leeren: met het geweer plaats te nemen in rij en gelid, het met zich te kunnen voeren, het in alle houdingen te kunnen laden en afvuren en het bij rusten uit de hand te kunnen zetten. Alle andere handgrepen zijn onnoodig of bijzaak en beperke men dus.

In de eerste plaats dient niet nagegaan te worden of deze handgrepen ook aanleiding tot opmerking geven, maar of zij noodzakelijk zijn. Het is hier niet de vraag of wij onze handgrepen nu eens op Oostenrijksche en later op Fransche of Duitsche leest willen schoeien, maar of onze handgrepen zooveel samengestelder, moeilijker of minder noodzakelijk zijn, waardoor niet alleen bij het aanleeren daarvan noodeloos tijd verloren gaat, maar ook de behandeling van het geweer te wenschen overlaat.

Vindt men dat niet, dan hadden ook de §§ 52a, 62a, 62b, 62c en 62d gevoegelijk achterwege kunnen blijven.

Na in algemeenen zin in het kort de mindere noodzakelijkheid te hebben aangetoond van enkele der bedoelde wijzigingen, zal ik thans sommige dier wijzigingen meer in het bijzonder onder de oogen zien.

In de eerste plaats dan schijnt het mij wenschelijk in de inleiding te doen vervallen, de 2de, 3de, 4de en 5de alinea en daarvoor bijv. alleen te lezen:

»Ten einde een opgewekten geest bij den troep gaande te houden, wordt buiten bewoonde oorden toegestaan vrij en ongedwongen in het gelid te marcheeren en het geweer naar willekeur te dragen, zonder echter zijn voor-, achter- of nevenman te hinderen; hetzelfde kan ook bij het doortrekken daarvan geschieden, voor zoover daardoor geen nadeel wordt toegebracht aan het denkbeeld van orde en tucht. Hiertoe wordt gecommandeerd of geblazen »rust!»

Nu heeft men drie commando's voor eene zeer eenvoudige zaak, die daarenboven tot heden nog nimmer eenige aanleiding heeft gegeven tot verkeerde opvatting of tot misstanden en die vooral vrij gelijkmatig en naar hetzelfde beginsel werd uitgevoerd. Eene angstvallige en stelselmatige gelijkheid te gaan eischen voor een overgang tot een toestand van »rust», komt mij omgerijmd voor. Zij doet het doel voorbijstreven, waardoor de »rust» niets anders wordt, dan een andere vorm van gedwongenheid in het gelid.

De een zal eerder behoefte hebben zijn geweer van schouder te doen verwisselen dan de andere. Men kan weten, dat bij langdurig marcheeren en onder moeilijke omstandigheden, wanneer de krachten op haar eind raken, elke dwang in het gelid zwaar valt, prikkelt, verbittert en eindigt met den man achter te doen blijven. Nu kan men wel tegenwerpen, dat daarvoor juist het (leelijke) commando: »Geweer naar verkiezing bestaat», maar als dat eens wat lang uitblijft of vergeten wordt? En die mogelijkheid is niet geheel uitgesloten, wanneer een ieder door oververmoeidheid zich ten laatste alleen met zichzelf bezighoudt en zich letterlijk voortsleept.

Daarbij komt nog, dat wanneer men meent alles te moeten voorschrijven en den commandanten, zooals hier, geen vrijheid te kunnen laten in hunne opvattingen van »rust», juist het omgekeerde bereikt wordt van hetgeen men beoogt. Het kon dan wel eens zijn, nu men voorschrijft dat men bij »rust» mag spreken, rooken en zingen, dat sommigen denken, dat fluiten en grappenmaken verboden zijn. Zoo zijn er!

Zooals thans de toestand van rust wordt omschreven, dient deze in elke gemeente als Wognum, Gilze, Molenschot, Adorp, enz., weder verlaten te worden. Waarom die noodzakelijkheid niet aan de beoordeeling der commandanten overgelaten? Waar blijft hier weer het initiatief? Wanneer men aan hen nog niet kan overlaten te beoordeelen wat de goede houding van een troep eischt — het meest eenvoudig denkbare geval —, dan ziet het er waarlijk treurig uit. Wat in eene gemeente als Zeist, Driebergen, enz., oorbaar is, kan voor gemeenten, als de straks genoemde, gerustelijk achterwege blijven. Daarom moet men in een reglement, waarvan elke

bepaling stipt opgevolgd dient te worden, niet noodeloos iets voorschrijven of te veel willen generaliseeren, maar daarentegen de meest mogelijke vrijheid laten, waar dit zonder nadeel kan geschieden.

§ 50. Hier voorschrijven, dat de recruten steeds aantreden in de houding van: »op de plaats = rust» zooals deze is voorgeschreven bij § 53. Deze wijze is de meest natuurlijke. Wanneer de man op het oogenblik van aantreden zijn geweer van het rek neemt, zou hij er nooit aan denken op eene andere wijze, dan met het geweer bij den voet in het gelid plaats te nemen, wanneer het niet voorgeschreven was. Waarom nu dat kunstmatige? Daarbij komt, dat bij groote troepenverzamelingen die houding minder vermoeiend is, dan met het geweer »aan den schouder», en daarenboven heeft men dan slechts eene wijze van »op de plaats = rust», terwijl men er nu daarentegen drie heeft en wel:

- 1°. met het geweer in de rechterhand bij den voet;
- 2°. » » » » » buiging van den arm;
- 3°. » » » » » aan den schouder.

In de tweede alinea van die zelfde paragraaf voor »aan den riem» te lezen »aan den schouder», omdat er overigens steeds van »aan den schouder» sprake is.

In de derde alinea voor »neergeslagen» lezen: »neergelaten» of »steeds rusten op het voetstuk» en wel om het denkbeeld van neerslaan, dat men absoluut niet wil, te verbannen.

§ 52a. Voor het commando: »aan den schouder» te lezen »schouder». Dit commando is korter en krachtiger, omdat het niet zoo gerekt is. De praktijk zal het toch in gebruik doen nemen; beter lijkt het mij daarom het voor te schrijven.

De beweging verder meer omschrijven ten einde ook meer gelijkmatigheid in de draagwijze te verkrijgen, bijvoorbeeld:

1ste beweging. Het geweer met de rechterhand oplichten en midden voor het lijf brengen, daarbij den knop naar voren; gelijktijdig het geweer met de linkerhand aanvatten boven het vizier, de voorarm rustende op de tasch.

2de beweging. Met de rechterhand den geweerriem aanvatten bij den gesp ter hoogte van den onderband.

3de beweging. Het geweer aan den schouder hangen, zooveel mogelijk rechtstandig door het binnenste plat der kolf ter hoogte van de dij te plaatsen.

De voorgeschreven draagwijze is lastig en thans door het nieuwe magazijn, als handgreep geheel overbodig. In Indië zal men er in ieder geval niet aan willen. Zoo worden op Atjeh bij de compagnieën de geweerriemen ingenomen om den soldaat te beletten, dat hij in den toestand van »rust» het geweer aan den riem hangt, waardoor hij op een gegeven oogenblik minder gevechtsvaardig zou kunnen zijn. Treurige ervaring deed tot dien maatregel overgaan.

§ 56. Bij de derde beweging te doen vervallen »vóór en tegen de heup” De linkerhand kan niet steunen boven de tasch en tegelijkertijd »vóór en tegen de heup” zijn.

Daarenboven is het dragen van het geweer in de positie van »over”, zooals zulks thans wordt voorgeschreven, lastig en op den duur vermoeiend.

Wat is het geval? Door het geweer op den linkerschouder te dragen, op de wijze als thans geëischt wordt, waarbij het neiging heeft links en daardoor van den schouder te kantelen — welke neiging verhoogd wordt door het natuurlijk rusten van den voorarm op het geweer —, moet men, om dat kantelen tegen te gaan, met de linkerhand een druk rechts naar beneden uitoefenen als tegenwicht, welke houding gedwongen en vermoeiend is.

Beter ware het alzoo, als men die handgreep behouden wil, het geweer dan op den rechterschouder te dragen zooals voor jaren uit de positie van »in arm 't geweer.” Het natuurlijk rusten van den arm op het geweer vormt dan het tegenwicht, zonder dat op kunstmatige wijze een tegendruk behoeft uitgeoefend te worden. Die houding is alzoo natuurlijker.

§ 58. Bij de eerste beweging, om redenen als boven werden ontwikkeld, dezelfde woorden te doen vervallen.

§ 67. Het opzetten en afnemen der bajonet steeds te doen geschieden met de linkerhand. Zooals het thans is voorgeschreven, blijft het eene gevaarlijke handeling, die licht tot ernstige verwonding aanleiding kan geven, vooral bij eenigszins klemmen van de bajonet en bij overhaasting. Daarom voorschrijven: De rechterhand doen opschuiven tot den bovenband, daarna het geweer om de punt der kolf doen draaien zoodat de tromp rechts en midden voor het lichaam komt. Met de linkerhand den gevestriem losmaken, de bajonet uit de scheede rukken en haar — naar de monding ziende — op het geweer plaatsen; vervolgens de houding met het geweer bij den voet hernemen.

§ 68. Naar dezelfde beginselen als het opzetten der bajonet. Hierbij echter met den duim der rechterhand op den gevestpal drukken en met de linkerhand de bajonet afnemen door de greep met de volle hand te omvatten, zoodat het bovengedeelte der hand tegen de stootplaat aansluit, de duim daarbij uitgestrekt op de kling om het uitschieten te beletten. Vervolgens — naar de scheede ziende — de bajonet daarin steken en den gevestriem vastmaken.

Bij het opzetten en afnemen in de knielende houding, dient het geweer, na achteruit te zijn gebracht, met de tromp op de linkerdij te rusten, terwijl tegelijkertijd de rechterhand, om steun te geven, het geweer bij den bovenband omvat.

§ 70. Hiervoor het eenvoudig »Aan rotten = 't geweer” weer in de plaats stellen. Hoe men er toe gekomen is deze samengestelde en onpractische wijze van »rusten” in te voeren, is mij onverklaarbaar. Wel heb ik hooren beweren, dat men dit van Indië overgenomen zou hebben, maar ik

betwijfel dat zeer om de heel eenvoudige reden, dat ik mij niet herinner dat die wijze daar bestaat.

Ook ik heb in Indië herhaaldelijk en nachten achtereen gebivakkeerd; daarbij kwam het evenwel slechts enkele malen voor dat de manschappen als 't ware met het geweer in den arm sliepen en alleen den koppel wat losmaakten, terwijl de officieren de sabel getrokken naast zich hadden liggen.

De omstandigheden zijn daar echter geheel anders. Men heeft in Indië te doen met een vijand, die zich vlug beweegt, niet aan wegen is gebonden, het terrein uitstekend kent en, als 't moet, schuifelt als een slang. Wij daarentegen zijn er geheel onbekend, hebben meestal geen kaarten en moeten ons naar alle zijden beveiligen. Daarom dan ook wordt de beveiligingsketen met recht minder ver vooruitgeschoven, om deze ook een moreelen steun te geven, haar minder sterk te kunnen maken en daardoor het grootste gedeelte van den troep te kunnen doen rusten. Dat zou onmogelijk zijn, wanneer men naar alle zijden sterke detachementen op grooteren afstand vooruitschoof. De macht laat dat doorgaans ook niet toe. In Indië kan veelal van veiligheidsmaatregelen in tactischen zin geen sprake zijn.

De schild- en veldwachten dienen feitelijk dan ook slechts tot alarmeering en daar nu bij een onstuimigen aanval, het gevaar blijft bestaan, dat de vijand in het bivak zou kunnen doordringen — zie *Lampagger* en *Samalangan* — legt men zich geheel gewapend ter ruste.

Daarenboven voert de Indische soldaat bij het uitrukken doorgaans niets als zijne wapenrusting met zich en betwijfel ik dan ook zeer of men in het tegenovergesteld geval zóó zou bivakkeeren als hier bedoeld wordt, met al dat gepeuter en gescharrel, van elkander den boel over te geven en weer van elkander over te nemen. Het is mij niet eenvoudig genoeg. Vooral des nachts komt er niets van terecht.

Moet ik aannemen dat deze wijze van rusten alleen voor de recruteschool geldt? Ook dan echter kan ik er mij niet mede vereenigen, daar men een soldaat niets moet leeren, wat voor den oorlog ongeschikt wordt geacht.

De eenvoudigste wijze van rusten en daaronder het bivakkeeren, blijft het aan rotten zetten der geweren, waarbij de manschappen, op een paar passen daarachter met geopende gelederen, de verdere uitrusting afleggen en ter plaatse legeren. Bij alarm behoeven zij dan alleen hunne uitrusting om te hangen om gevechtsvaardig achter de geweren te staan.

§ 74. 1°. Hier bijvoegen: »en de lus vastmaken aan den knoop der jas.» Het deksel valt anders steeds dicht.

§ 76. Waarom twee knielende houdingen? Zie § 55. Daar moet de kolf van het geweer met de punt op den grond rusten, vóór en tegen de rechterknie; hier daarentegen vóór en tegen de rechterdij.

Bij de lading is vergeten na het beëindigen daarvan de tasch weer te doen sluiten.

§ 136. Waarom moet na het blazen op het fluitje nog »staakt = vuur» gecommandeerd worden?

Heeft men het schrille geluid van het tirailleurfluitje niet gehoord, dan zeer zeker hoort men ook het commando niet en zal men er tusschen moeten vliegen om het vuur te doen ophouden.

Waarom het »hoera!» nu vervangen door »hoezee!»? Dat is onnatuurlijk. Alleen de zeeman reept »hoezee», niet wij.

Aanschouw bij festiviteiten of andere gelegenheden eene volksmenigte, nooit zal men deze »hoezee!» wel daarentegen »hoera!» hooren roepen. Laten wij ons zelve toch geen geweld aandoen en de natuur verkrachten door uitdrukkingen, die bij het grootste gedeelte van het volk of eene bepaalde kaste burgerrecht hebben verkregen, te veranderen alleen om iets nieuws te geven, althans wanneer die verandering daarbij niet tevens eene verbetering is.

Aan zulke nieuwigheden als de hier ingevoerde, hebben wij waarlijk geen behoefte.

De tijdmaat van  $\frac{1}{130}$  wordt over het geheel genomen te vlug geacht, zal aanleiding geven tot geknoei in het gelid en aan een regelmatig en ordelijk exerceeren in den weg staan.

Zeer zeker moet eene exercitie levendig zijn, maar ook daaraan is eene grens en daar nu op het gevechtsveld niet geëxerceerd wordt en de tijdmaat der handgrepen geen hinderpaal kan zijn van te laat te zullen komen, zoo hecht ik er nog wel aan — daar in vreedstijd bij parades als anderszins, het oog van den troep ook zijne eischen heeft — dat eene exercitie niet in vingervlugheid ontaardt. Er is alzoo geen haast bij de uitvoering en daarom geef ik de voorkeur aan de tijdmaat van den gewonen pas.

De tijdmaat van  $\frac{1}{130}$  maakt daarenboven de nieuwe handgrepen niet eenvoudig, daar thans meer moeite en tijd noodig zijn tot het verkrijgen der vereischte gelijkheid in het gelid.

Kleine opmerkingen, als waarom bijv. met het geweer bij den voet niet rechtsomkeert kan gemaakt worden — de man zal in het gelid toch niet eeuwig met het geweer aan den schouder staan — en meer andere zijn hier achterwege gelaten. Ik heb mij grootendeels tot de hoofdquaestie willen bepalen, de al of niet noodzakelijkheid van sommige der veranderingen nagegaan en de vraag trachten te beantwoorden in hoeverre deze dan nog voldeden.

Nu volgens mijne bescheidene opvatting die noodzakelijkheid niet is gebleken, komt het mij meer dan gewenscht voor, het aanleeren der niet noodige nieuwe handgrepen op staanden voet te doen staken en tot de oude, zooveel mogelijk onveranderd, terug te keeren, met uitzondering van het vellen van het geweer. Men heeft daarbij dan het voordeel, dat de geheele infanterie en schutterij weer niet nagenoeg tot de positie van recruit worden teruggebracht.



Met alle achting voor de commissie, komt het mij voor, dat zij geen gelukkigen greep heeft gedaan. Zij had zich moeten bepalen tot de hoogst noodzakelijk en strikt vereischt wordende veranderingen. Thans tracht zij nieuwigheden in te voeren, waaraan geen behoefte bestaat; nieuwigheden die daarenboven blijken geen verbeteringen te zijn en de infanterie weer voor een groot gedeelte ongeoeffend maken, terwijl daarentegen de noodzakelijke wijzigingen zoo weinig omvattend hadden kunnen wezen, dat zij ingeval van mobilisatie in eenen morgen aan te leeren zouden zijn.

Zooals ik van terzijde verneem, zou dit een concept-reglement zijn voor 2 jaar en wil men na dien tijd, in overleg met de ingekomen rapporten uit Indië, eerst overgaan tot de invoering der noodig geoordeelde verbeteringen. Het is meer dan waarschijnlijk, dat die verbeteringen dan hier zullen luiden »geene» of slechts van hoogst ondergeschikten aard zullen zijn. Men zal toch, na 5 of 6 lichtenings volgens deze wijzigingen geoeffend te hebben, niet weder de infanterie in den toestand gaan brengen, waarin zij bij het doorvoeren dezer wijzigingen gebracht wordt en die men dan nagenoeg doorworsteld heeft. Dit is niet aan te nemen.

Men zal er zich dan heel eenvoudig bij neerleggen; evenwel zal men daaruit dan niet het bewijs mogen trekken, dat de noodzakelijkheid of meerdere deugdelijkheid der hier voorgestelde wijzigingen gebleken is.

Antwoord aan den Heer G. NYPELS, Kapitein der  
Infanterie van het Oost-Indische Leger, naar  
aanleiding van zijn Open brief, in N°. 3 van  
den 24sten jaargang van Het Indisch-Militair-  
Tijdschrift.

WelEdelGestrenge Heer!

Wanneer de wellevendheid niet gebood U te antwoorden, dan zou ik dat zeker hebben nagelaten. Allereerst toch heeft de opzettelijke vooringenomenheid, die zoo overtuigend uit den door U in het licht gegeven *Open brief* spreekt, mij daartoe elke lust benomen, terwijl voorts de onverklaarbare wijze, waarop in deze aangelegenheid door U gehandeld is, mij daartoe niet alleen aanleiding, maar zelfs het recht gegeven zou hebben.

Onverklaarbaar noem ik Uwe houding:

1°. omdat, terwijl Gij bezig waart aan mijn adres een open brief te richten van den toon en den inhoud als de Uwe, Gij mij om een onderhoud verzocht;

2°. omdat, nadat het in dat onderhoud gebleken was dat Gij *The Chitral Campaign* niet eens gelezen hadt en dus ook de lessen niet kondet apprecieeren, welke daarin voor eene koloniale oorlogvoering besloten lagen, Gij bij nader inzien het goed recht van den recensent erkendet en ..... nochtans dien brief liet afdrukken.

Van Uw pogen om onze, aan Uwen open brief voorafgaande correspondentie over de bewuste boekbeoordeeling *buiten mijn voorkennis* in het *Indisch Militair Tijdschrift* geplaatst te krijgen, wil ik alleen in zooverre melding maken als noodig is om U te zeggen, dat ik, zonder nadere opheldering ter zake, daarin aanleiding zal vinden om na *dit* schrijven niet verder met U in schriftelijke gedachtenwisseling te treden.

En wat nu de onderwerpelijke quaestie aangaat, zoo schroom ik niet om, evenals ik in het U toegestane onderhoud op 2 Januari 1896 deed, thans ook in het openbaar de getuigenis af te leggen, dat ik den inhoud van de door U gewraakte boekbeoordeeling ten volle voor mijne rekening neem. Ik voeg daarbij de, voor een aandachtig lezer trouwens geheel overbodige mededeeling, dat het daarin gezegde uitsluitend op Atjeh betrekking had.

Na jaren lange studie en uitvoerige gedachtenwisselingen met tot oordeelen bevoegde personen, kwam ik tot *eene zelfde slotsom* als die, welke in de meergenoemde recensie is neergelegd. Het daarin gezegde betreffende het

staatkundige en militaire beleid — welke beide Gij wel de goedheid zult hebben voortaan niet naar Uw believen te scheiden, maar volgens den inhoud en den geest der boekbeoordeeling steeds met elkander in verband te beschouwen — houdt ook *mijne innige overtuiging* in. De uitkomsten die wij, na een bijna 23jarigen krijg, hebben verkregen, *acht ook ik gering; zelfs zeer gering* en niet geëvenredigd aan de offers in bloed en geld, welke daarvoor zijn gebracht.

De oorzaak daarvan wordt *ook door mij* onder meer daaraan geweten, dat men met de leer der oorlogvoering meermalen geen rekening hield en gemeend heeft met het toepassen van stelsels te zullen kunnen bereiken, wat alleen door onderwerping te verkrijgen was.

Van de ervaring, door de Franschen in Algiers opgedaan, is door onze politieke en militaire bewindhebbers geen partij getrokken. Ook daar heeft men verschillende stelsels beproefd, totdat BUGEAUD's, op ondervinding steunende grondstelling: *om een land te koloniseeren, moet men het eerst beheerschen*, eindelijk wederom de juiste richting aanwees; eene richting, welke men ook behield toen deze maarschalk om redenen van politieken aard het veld had moeten ruimen.

Nu ik toch over de oorlogvoering der Franschen in Algiers spreek, zij het mij vergund U er op te wijzen hoe lichtvaardig Gij ook ten dezen opzichte hebt geoordeeld. Moeilijk zijn er twee wijzen van koloniale oorlogvoering te bedenken, die minder goed met elkander te vergelijken zijn, dan juist die, welke door ons tegen DIEPO NEGORO is gevolgd, en die, welke de Franschen in Algiers in toepassing brachten. Hoe Gij er toe komt deze beide aan elkander gelijk te stellen, is mij eerst recht een raadsel.

Ik voeg daaraan nog toe, dat Gij — vermoedelijk uit gemis aan voldoende bekendheid met deze beide oorlogen — niet met die gewaagde stelling volstaat, maar daarop nog stoutweg de op geen enkel bewijs berustende bewering laat volgen, dat de Franschen vermoedelijk onze gedragslijn tot voorbeeld hebben genomen bij de bevrediging (*sic*) van Algiers.

Werkelijk Gij koestert wel wat veel geringschatting voor de belezenheid van hen, welken Gij Uwe pennevruchten ter lezing aanbiedt.

Doch om tot de bewuste boekbeoordeeling terug te keeren, moet ik U — eensdeels en wat U betreft tot mijn spijt, anderdeels voor zoover het mij aangaat tot mijn genoegen — verklaren, daarin, zelfs met den besten wil, niets te hebben bespeurd, wat ook maar eenigszins zweemt naar *insinuaties*, naar *schotschrijftaal*, naar *ongegrunde onheuschheid jegens* of *belachelijk maken van de Indische officieren*. Integendeel! Op mijns inziens waardige wijze wordt met eenvoud en in weinige woorden de vinger op de wonde plek gelegd. Dat Gij, waar sprake is van gemis aan veldheerstalent, onmiddellijk alle veldheeren — en die zijn er geweest — uit de Atjehgeschiedenis schrapt, is niet mijne schuld en blijft geheel te Uwer verantwoording; doch ik veroorloof mij aan elk onbevooroordeeld man de vraag te stellen of niet eerder

aan eene insinuatie te denken ware, waar Gij *het in 1811 gebeurde met een uit Europa gezonden bevelhebber en met uit Europa gezonden officieren* ter sprake brengt, wetende, dat er toenmaals geen korps Indische officieren bestond en er dus van eene antithese geen quaestie kan zijn. Daarbij zou ook nog de vraag kunnen rijzen, wie te voren die aanzienlijke bezittingen aan den evenaar verworven hadden? Doch ik zal U op dien weg der verdachtmaking niet volgen!

En wat nu de *ongegrondeheid* van het uitgesproken oordeel aangaat, zoo is mij nimmer en allerminst bij ons onderhoud op 2 Januari jl. gebleken, dat Uwe kennis van de Atjehgeschiedenis en van hetgeen voor eene offensieve oorlogvoering van eenige beteekenis aldaar, evenals elders in de tropen, wordt vereischt, zóó boven allen twijfel verheven is, dat Gij het woord *ongegronde* slechts hebt neer te schrijven om daarmede tevens een betoog te leveren.

Dat met het in de meergenoemde boekbeoordeeling gestelde een blaam op het Indische leger als zoodanig geworpen zou zijn, zooals mede door U is beweerd, bestrijd ik evenzeer. Zoo iets zou ik als Nederlandsch officier en als Hoofdredacteur in de kolommen van *De Militaire Spectator* niet dulden. De militaire deugden van dat leger schat ik zoo hoog, dat ik het mij tot een eer zou rekenen er toe te behooren; maar hoe groot de bewondering ook zij, waarmede ik voor het Indische leger vervuld ben, en hoezeer ik het altijd met liefde in mijn hart gesloten heb, zoo kan ik niet blind zijn voor de onvoldoendheid en de gebreken van zijne organisatie; gebreken, die beide het voor offensieve operatiën, als door den recensent werden bedoeld, volmaakt ongeschikt doen zijn.

Ware voorts — en dit zij U tot slot gezegd — een ervaren, beredeneerd en onbevooroordeeld man tegenover mij als Hoofdredacteur in het strijdperk getreden, dan zou ik wellicht genegen zijn geweest om desvereischt ook de bewijzen te leveren voor mijne instemming met de veroordeeling van het tot dusverre op Atjeh gevoerde politieke en militaire beleid. Tegenover U schijnt mij dit evenwel tamelijk onvruchtbaar toe, zoolang Gij niet zult hebben getoond dit onderwerp meester te zijn en bovendien blijken zult hebben gegeven over meer bezadigdheid, maar bovenal over meer objectiviteit te beschikken.

Het spijt mij, dat ik verplicht ben geweest het vorenstaande, hetwelk den korten inhoud vormt van het meergenoemde met U gevoerde onderhoud, nu ook in het openbaar tot U te zeggen; Gij hebt dit echter aan U zelven en aan Uwe ondoordachte handelwijze te danken.

Met gevoelens van verschuldigde achting heb ik de eer te zijn

*De Hoofdredacteur van De Militaire Spectator,*

G. J. C. A. Pop.

P.S. Een gelijkluidend schrijven is ter plaatsing aan de Redactie van *Het Indisch Militair Tijdschrift* gezonden, zoodat wij op deze zaak niet nader denken terug te komen.

## BOEKAANKONDIGINGEN.

*De Lombok-Expeditie, door W. COOL. Met illustraties van G. B. HOOYER. Negende en Tiende aflevering. Den Haag, G. KOLFF & Co.*

Met de negende en tiende aflevering is de geschiedbeschrijving van de Lombok-Expeditie door den Heer W. COOL voltooid. De snelle opeenvolging van deze beide afleveringen maakte het mogelijk de ontkenning van het bloedige drama onverpoosd op den voet tot het eind te volgen. Daarvoor zeggen wij den Schrijver dank, want het tijdperk van den aanvang der operatiën voor den aanval op Mataram tot den tragischen val en den dood van Lomboks radja met het meerendeel van zijne zoowel mannelijke als vrouwelijke verwanten, vormt ééne periode, namelijk die, waarin het verleden uitgewischt en nieuwe lauweren aan de wapenen van ons dapper Indisch leger werden toegevoegd.

Dit gedeelte van zijne moeilijke taak heeft de Schrijver in de volgende hoofdstukken verdeeld:

1°. De operatiën tot den aanval op Mataram, met schetsen van Aroeng-Aroeng, Kaleh, de versterkingen van Pagasangan, Pagasangan-West, Sekar Bela, Pagasangan-Oost.

2°. De verovering van Mataram.

3°. De gebeurtenissen tot den aanval op Tjakra Negara, met een schets van onzen post Mataram-poeri, eene situatietekening van Mataram, en schetsen van de batterijen Karang Bedil en Padjang.

4°. Nieuwe versterking met het 3de en het 11de bataljon. De val van Tjakra Negara.

5°. De ondergang van het Lomboksche vorstenhuis.

Ook deze afleveringen zijn op rijke schaal voorzien van photographische reproductiën, platen en pentekeningen. In de eerste plaats noemen wij de portretten van gesneuvelde hoofd- en subalterne officieren, als van den Luitenant-Kolonel FRAKKERS, de Kapiteins SCHLANGEN, VAN ERPECUM en SCHEIB, de 1ste Luitenants W. VAN OPPEN, D'ANCONA en BROEKMAN, de 2de Luitenants VAN DER HEIJDEN, SCHIFF en VALKENBURG, voorts dat van den controleur LIEFRINCK en van den pastoor VOOGEL. Onder de platen en pentekeningen, ten getale van acht, trekken het meest de aandacht: Radja Anak Agoeng K'toet, de Balische Kroonprins, die bij Mataram viel, zooals de adat en de denkbelden betreffende de eer eens Radja's zulks vorderen. Voorts de bamboebrug over de S. Djangkok, een juweeltje uit een artistiek oogpunt, evenals de sectie bergartillerie, op marsch door een kali wadende.

Belangrijk voor de geschiedenis is de plaat, waarop de aanval op de noord-oostelijke poeri te Tjakra Negara is voorgesteld, omdat deze vervaardigd is naar eene schets, welke daags na de verovering door den Kapitein KOCH werd gemaakt.

Als typen van de krijgers, welke wij te bestrijden hadden, komen op bladz. 401 afbeeldingen voor van gewapende en op bladz. 467 van voorname Baliërs.

Aan het slot van het werk worden nog eenige opmerkingen en verbeteringen aangetroffen, die bewijs geven met welke zorg naar de waarheid en eene richtige voorstelling der feiten is gestreefd, terwijl aan het geheel nog een viertal bijlagen zijn toegevoegd, inhoudende:

Eene lijst van de officieren der expeditionnaire zeemacht.

Een stamboom van het Lombok's vorstenhuis.

Eene lijst der gesneuvelden en aan hunne wonden overleden Europeesche officieren en minderen.

Eene lijst der gedecoreerden.

De gevoelens, waarmede wij ook deze afleveringen uit de hand legden, waren vele en velerlei. De hoofdtoon in het tooneel, dat zich bij de overpeinzing van het gelezene voor onzen geest afmaalde was een stemmige. Veel rouwzwart en bloedrood mengde zich met oranje, groen en onze dierbare driekleur. Noch de schitterende apotheose — het dierbare Koningskind te midden van hare dapperen, omringd door haar trouw volk en daarboven de eeuwige zon, stortend haar gouden golven van licht —, waarmede de Schrijver besluit; noch het lachende groen en de vele vlaggen, wimpels en schitterende uniformen, waarmede dit beeld in onze herinnering aan dien gedenkwaardigen 6den Juli 1895 omsloten was, konden die rouw- en die bloedkleur verdringen.

Geen uitbundige vreugde noch bovenmatige zelfvoldoening over de toch waarlijk niet gering te schatten zege, welke bevochten was, bewoog onze ziel, maar diepe weemoed over de rampen van den oorlog, die aan beide zijden zooveel edel bloed deed vloeien, zooveel jonge levens afsneed, een machtig vorstenhuis als wegvaagde uit dit leven en eeuwenoude luthoven, die van den roem en de grootheid van dat vorstenhuis getuigden, in puinhoopen deed veranderen.

Waar het geschreven woord zulke roerselen in het gemoed in beweging brengt, en een verzoenende gedachte voor den verslagen vijand, die toch zooveel en in zoo velerlei opzicht misdreef, opwekt, daar is de goede toon aangeslagen en liet men ook den tegenstander recht wedervaren, daar heeft men met een meer dan gewone geestesvrucht te doen, daar voerde het talent de pen.

---

*Geschichte der Explosivstoffe von S. J. VON ROMOCKI. II. Die rauchschwachen Pulver in ihrer Entwicklung bis zur Gegenwart. Berlin, ROBERT OPPENHEIM (GUSTAV SCHMIDT). 1896.*

Het eerste deel van dit werk, waarvan wij in N°. 10 van den jaargang 1895 eene aankondiging schreven, gaf een historisch overzicht van de ontwikkeling der verschillende springstoffen van de grijze oudheid af tot op den nieuweren tijd; het tweede deel, waarvan de titel hierboven vermeld staat, beschrijft de

ontwikkeling van het vraagstuk der rookzwakke buskruitsoorten gedurende de laatste honderd jaren.

Achtereenvolgens behandelt de Schrijver in dit gedeelte:

- I. Het salpeterkruit met verminderd zwavelgehalte.
- II. Het chloraatkruit.
- III. Het ammoniumnitraatkruit.
- IV. Het pikraatkruit.
- V. Het xyloidine.
- VI. De uitvinding van het schietkatoen.
- VII. Het schietkatoen tot zijne afschaffing in Oostenrijk.
- VIII. Hernieuwde proeven met schietkatoen in Engeland tot de uitvinding van het VIELLE-kruit.
- IX. Het hedendaagsche rookzwakke buskruit, bij welks bereiding schietkatoen als grondstof gebezigd wordt.

Uit deze inhoudsopgave moge blijken, dat de Schrijver het vraagstuk der rookzwakke buskruitsoorten van vele zijden bezien heeft; de bestudeering van zijn werk zal den lezer de overtuiging schenken, dat hij dit op even eenvoudige als degelijke wijze heeft gedaan. Zijn werk is niet alleen voor den vakman geschreven, doch voor elk algemeen ontwikkeld man te begrijpen. Te meer moet dit als een voordeel beschouwd worden, nu door de langzamerhand algemeen wordende invoering van het rookzwakke buskruit, ook hier te lande de belangstelling ten aanzien van die nieuwe kruitsoort meer en meer gewekt zal worden en menigeen zich gelukkig zal rekenen, zich een juist denkbeeld te kunnen vormen van het standpunt, waarop het vraagstuk van het rookzwakke buskruit zich thans bevindt, zonder daarom tot de eigenlijke vakliteratuur zijn toevlucht te moeten nemen.